

4e federaal plan tegen armoede en ongelijkheid

November 2022

Een publicatie van:

POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid

Kruidtuinlaan 50 bus 165

B-1000 Brussel

+32 2 508 85 85

vraag@mi-is.be

www.mi-is.be

Volg ons op

Colofon

Verantwoordelijke Uitgever

Alexandre Lesiw, Voorzitter POD Maatschappelijke Integratie

Auteursrecht

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de POD Maatschappelijke Integratie.

Uitsluiting aansprakelijkheid

De POD Maatschappelijke Integratie sluit iedere aansprakelijkheid voor schade als gevolg van druk- en zetfouten uit.

Inhoud

Colofon	1
Voorwoord	4
Inleiding	6
Een krachtdadig optreden is nodig.....	6
Een uitdaging die al voor de gezondheids crisis bestond	8
Pandemie, internationale crisis en sociale noodtoestand	9
1 ^e pijler: armoede voorkomen en vroegtijdig opsporen	15
Context	15
Preventie	16
Sensibiliseren.....	16
Informereren	16
Strijd tegen de non take-up van rechten.....	18
Strijd tegen overmatige schuldenlast.....	19
Vroegtijdige opsporing	21
Een kwantitatieve benadering: noodzakelijke statistieken.....	21
Een kwalitatieve benadering: de inbreng van ervaringsdeskundigen	22
2e pijler – Inzetten op duurzame werkgelegenheid als essentiële hefboom in de strijd tegen armoede en een waardig leven garanderen door toegang tot sociale bescherming te bieden	24
Werkgelegenheid en socioprofessionele inschakeling	24
Een ongelijke arbeidsparticipatie	26
De noodzaak van goede opleidingen en kwalificaties.....	28
Je eigen werkgever zijn.....	28
Onderwijs en opvoeding	28
De sociale zekerheid en sociale bescherming	30
3e pijler: de emancipatie en inclusie van iedereen in een veranderende samenleving waarborgen ..	34
Toegang tot gezondheidszorg en ziektepreventie	35
Toegang tot juridische bijstand	37
Toegang tot huisvesting en de strijd tegen dakloosheid.....	38
Dakloosheid in cijfers	38
Toegang tot een gezonde omgeving	40
Toegang tot voedsel en materiële hulp	42
Toegang tot technologie: rekening houden met de digitale kloof.....	42
Toegang tot sport, cultuur en vrijetijdsactiviteiten.....	43
Deelname aan het maatschappelijk leven en burgerparticipatie	44

4e pijler: een aanpak die het nationale niveau overstijgt - de Europese agenda beïnvloeden en bouwen aan een solidaire wereld	45
Vaststellingen	45
Kinderarmoede centraal in het Europese debat	47
Monitoring.....	48

Voorwoord

Bij haar aantreden heeft de regering zich ertoe verbonden een ambitieus plan ter bestrijding van armoede en ongelijkheid uit te voeren. Dat was absoluut nodig. Het percentage van de Belgische bevolking dat een risico op armoede of sociale uitsluiting loopt, lag namelijk al enkele jaren boven 20%.

Het is gewoon onaanvaardbaar dat we ons bij dit cijfer zouden neerleggen. Want achter deze cijfers en percentages schuilen vrouwen, mannen en kinderen - één op de vijf Belgen - die in een bijzonder kwetsbare situatie verkeren!

Sinds het begin van deze regeerperiode zijn belangrijke stappen gezet, met onder andere een aanzienlijke verhoging van diverse uitkeringen (het leefloon, de inkomensvervangende tegemoetkoming en de inkomensgarantie voor ouderen). Dit is een eerste en fundamentele stap in de strijd tegen armoede.

Ook de toegang tot volwaardig werk is een bron van emancipatie die niet mag ontbreken in de strijd tegen armoede. Zo zijn de verhoging van het minimumloon en de mogelijkheid om uitkeringen tijdelijk te combineren met een beroepsinkomen gerichte maatregelen om een terugkeer naar de arbeidsmarkt te ondersteunen.

Het plan ter bestrijding van armoede en ongelijkheid moet voortaan een breder, structureel kader bieden voor zowel overheidsinstellingen als het maatschappelijk middenveld, en voor mensen die in armoede leven of in armoede dreigen te belanden.

Bij de uitwerking van dit plan stonden enkele basisprincipes voorop.

In de eerste plaats werden de armoedeorganisaties ten volle bij dit proces betrokken: een plan opbouwen "met" en niet "voor" de betrokkenen is daarbij steeds een belangrijk uitgangspunt geweest. Om succesvol te zijn, moet een dergelijk plan immers inclusief zijn.

Ten tweede is dit een engagement van de hele regering: het plan verbindt alle ministers, waardoor de strijd tegen de armoede een zaak van iedereen wordt. Alle ministers hebben bijgedragen aan de totstandkoming van het plan. En alle ministers hebben zich ertoe verbonden actie te ondernemen. Deze betrokkenheid van alle regeringsleden, binnen hun eigen bevoegdheden, zal de acties versterken die wij willen voeren op vele gebieden: schuldenlast, strijd tegen non-take-up, kansen op een volwaardig leven, toegang tot gezondheidszorg, toegang tot justitie, enz.

Ten slotte is dit een proces van voortdurende evaluatie: om de bereikte resultaten te meten of de inspanningen zo nodig bij te sturen. Om de mensen voor wie het plan bedoeld is te tonen welke resultaten bereikt zijn. Maar ook om hun stem te horen in een tijd waarin er zeer duidelijk behoefte is aan dialoog.

We maken immers een ongekeerde opeenvolging van crisissen door. Parallel aan het plan worden andere, meer tijdelijke maatregelen genomen, met name op het vlak van energie. De context van de crisis en de gevolgen ervan voor de burgers vereisen meerdere antwoorden. De diverse maatregelen zijn bedoeld om elkaar aan te vullen en te versterken.

Ons systeem van sociale bescherming is waardevol en toont telkens weer zijn nut. Studies bevestigen dat zonder dit systeem nieuwe delen van de bevolking in armoede zouden zijn terechtgekomen. We moeten optreden voor iedereen: mensen die in armoede leven of het risico lopen in armoede te belanden, of ze nu een sociale uitkering ontvangen, werknemer zijn of als zelfstandige werken. Zonder

deze groepen tegenover elkaar te plaatsen, maar door solidair te zijn met iedereen, aangepast aan ieders specifieke situatie.

We moeten het debat ook op Europees niveau voeren, met sterke ambities. Laten we de moed hebben om te durven zeggen dat we willen dat armoede op termijn volledig verdwijnt. Omdat we het niet als onvermijdelijk mogen beschouwen dat een deel van onze medeburgers permanent verstoken blijft van de mogelijkheid om ten volle te leven.

Dit plan is een belangrijke stap in die richting.

Karine Lalieux

Minister van Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding

Inleiding

Een krachtdadig optreden is nodig

Waarom zouden we armoede bestrijden? Kunnen we de zaken niet op hun beloop laten en erop gokken dat de problemen wel vanzelf zullen verdwijnen dankzij een sterke heropflakking van de economische groei? Deze vraag lijkt misschien vreemd, zeker als opener van een plan dat ongelijkheid en armoede wil bestrijden. Toch moet ze worden gesteld. Al te vaak wordt armoede immers verengd tot een geldprobleem, wat het natuurlijk ook is. Maar hieruit kan de verkeerde conclusie worden getrokken dat financiële hulp wel zal volstaan.

Maar armoede is meer dan dat. We mogen niet alleen stilstaan bij de vaststelling dat mensen geldproblemen hebben. Armoede betekent niet alleen economische ontberingen, maar ook achterstand op het vlak van gezondheid, huisvesting en onderwijs. En – even belangrijk – op het vlak van sociale relaties. Anders gezegd, naast het geldgebrek tast armoede ook de vrijheid, waardigheid en deelname aan het sociale leven aan.

Iedereen moet volwaardig lid kunnen zijn van onze samenleving, die één geheel vormt. Het is niet de armen tegen de rijken, de *haves* tegen de *havenots*. Iedereen maakt deel uit van dezelfde gemeenschap, waarin gelijke rechten gegarandeerd moeten zijn. We moeten de armoede bestrijden omdat er in ons land nog te veel armen zijn. Maar meer nog moeten we de **armoede bestrijden om de gelijkheid tussen de burgers te waarborgen en zo de vrijheid van iedereen te beschermen.**

De armoedecontext verandert voortdurend en is verre van een vaststaand feit. Sommigen ontsnappen aan de armoede, terwijl anderen gedurende een lange periode in hun leven in de problemen blijven zitten. De pandemie heeft aangetoond hoe fragiel de situatie kan zijn: ook velen van ons kunnen hier ooit mee geconfronteerd worden. **In volle gezondheids-, economische, sociale en nu ook internationale crisis een nieuw federaal plan tegen ongelijkheid en armoede opstellen is een grote uitdaging die van cruciaal belang is.**

Uit de laatste cijfers van de Nationale Bank van België blijkt dat de economische activiteit in 2021 met 6,1% is gegroeid. Voor dit jaar wordt, gezien de internationale situatie en met name de oorlog in Oekraïne, in de meest recente prognoses uitgegaan van een groei van 2,4%. Deze groei moet inclusief zijn. Iedereen moet kunnen profiteren van de verhoogde welvaart.

Het Planbureau heeft er recent op gewezen dat in België “gedurende de afgelopen jaren het armoederisico van de bevolking jonger dan 60 jaar niet [is] gedaald, maar eerder gestegen, ondanks de tot begin 2020 gunstige conjunctuur.”¹

Dit onrecht aanpakken is dus niet alleen een opdracht voor de bevoegde minister, maar voor alle betrokken partijen en de hele regering. We kiezen van in het begin voor een transversale, mobiliserende en ambitieuze aanpak. Omdat armoede overwinnen geen individuele strijd is, maar onze collectieve verantwoordelijkheid. In het licht van de huidige en toekomstige sociale context moeten wij ons hier meer dan ooit ten volle van bewust zijn. Niet alleen door te reageren op noodsituaties, maar ook door op middellange en lange termijn structurele maatregelen uit te werken.

---

¹ Bureau du Plan – Working paper 6-21

Het gaat hier om het welzijn van alle burgers en de welvaart van ons land, want de samenleving kan pas vooruitgaan wanneer er minder armoede en ongelijkheid is.

Onze regering heeft zich van in het begin vastberaden ingezet voor een meer solidaire, welvarende en duurzame samenleving, zonder obstakels, met samenwerking en respect. **De strijd tegen armoede en ongelijkheid heeft een belangrijke plaats in het regeerakkoord, met als een van de belangrijkste maatregelen de historische verhoging van de sociale minima en een gedetailleerde methodologie om dit uit te voeren. Sinds het begin van de legislatuur heeft de regering krachtige maatregelen genomen, die de basis vormen voor een doortastend optreden in de strijd tegen armoede. Deze gezamenlijke acties worden vandaag voortgezet en belichaamd in het plan ter bestrijding van armoede en ongelijkheid. Elk lid van de regering verbindt zich ertoe deze inspanningen voort te zetten.**

Het is in dit kader dat het 4^e federaal plan moet worden gezien. In 15 jaar tijd heeft de federale regering 3 armoedebestrijdingsplannen gehad in een veranderende sociale context. Dit plan zal uiteraard elementen overnemen uit de evaluaties van de vorige plannen en lessen trekken uit zowel de mislukkingen als de successen. Maar onze inzet is niet het zoveelste plan op te stellen. **Het is onze bedoeling een uniek instrument in handen te hebben, rekening houdend met de ongewone tijden die wij beleven op gezondheidsvlak, maar ook op economisch, ecologisch, sociaal, internationaal en zelfs filosofisch vlak.** Naast de federale plannen voor economisch herstel en duurzame ontwikkeling willen wij dit plan uitwerken als **een sterk sociaal relanceplan.**

Met de coronacrisis nog vers in het geheugen, en nu we een van de grootste internationale crisissen sinds de Tweede Wereldoorlog beleven, is het duidelijker dan ooit dat een breed en structureel beleid ter bestrijding van armoede en ongelijkheid nodig is om ervoor te zorgen dat we niemand achterlaten in een tijdperk van snelle, ingrijpende veranderingen zoals klimaatontwrichting en steeds verdergaande digitalisering. Het economische, ecologische en sociale beleid zijn niet elkaars tegenpolen, ze gaan hand in hand. Hoe gezonder de mensen zijn, hoe beter hun gemoedstoestand, en hoe meer vertrouwen ze zullen hebben in de overheid en in de toekomst. Meer dan het terugdringen van de armoede willen wij deze volledig zien verdwijnen. Want het kost meer om de effecten ervan te bestrijden dan om actie te ondernemen voor een rechtvaardige, egalitaire en geëmancipeerde maatschappij. Dat houdt in dat we inspanningen leveren om de ongelijkheid te verminderen. En hiervoor zullen we alle krachten moeten bundelen, vastberaden actie moeten ondernemen en alle middelen moeten inzetten die nodig zijn om deze doelstelling te bereiken.

Dit plan sluit uiteraard aan bij **de verbintenissen die zijn aangegaan op wereldwijd en Europees niveau.** In 2015 hebben 193 lidstaten van de VN, waaronder België, de Agenda 2030 ondertekend. Er werden 17 doelstellingen voor duurzame ontwikkeling opgesteld, en de eerste doelstelling is precies “armoede overal en in al haar vormen te beëindigen”, met de wil om armoede tegen 2030 met de helft te verminderen.

België onderschrijft ook **de Europese Pijler van sociale rechten (2017).** Deze pijler vormt de basis van de rechten en bescherming waarvan elke inwoner van een lidstaat van de Europese Unie minimaal moet genieten, zoals het recht op sociale bescherming, het recht op een minimuminkomen of de gewaarborgde toegang tot gezondheidszorg. Zo wil Europa tegen 2030 het aantal mensen dat bedreigd wordt door armoede of sociale uitsluiting met 15 miljoen verminderen.

Het plan beperkt zich niet tot het naleven van de Europese en internationale aanbevelingen. **België moet op dit vlak een voortrekkersrol spelen, zeker met het oog op het Belgische voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie in 2024.** De sociale actie staat hoger dan ooit op de Europese agenda. Deze kans mogen we niet onbenut laten!

Iedereen zal betrokken worden bij de uitvoering van dit plan. De inzet is te groot om de aanpak te beperken tot bepaalde actoren. In de eerste plaats zijn er natuurlijk de regering, de overheidsdiensten,

de verenigingen en de professionele hulporganisaties. Maar we moeten verder gaan en iedereen zijn rol laten spelen. **Wij willen ervoor zorgen dat ook de sociale partners en het bredere middenveld, de burgers en de ondernemingen zich achter dit plan scharen en samen met ons deze ambitie uitdragen.**

Dit plan is ten slotte verankerd in het Belgische landschap, zij aan zij met de ambitieuze armoedebestrijdingsplannen van de deelstaten. Het gaat hier niet om een geïsoleerd project, waarvan de inzet alleen federaal zou zijn. **Het plan past in een gedeelde nationale dynamiek**, die de noodzakelijke collectieve voorwaarden moet scheppen om een ambitieuze doelstelling te verwezenlijken, namelijk de armoede in ons land uitroeien. **Het overleg met de deelstaten zal dus prioritair zijn.**

Iedereen, op alle niveaus, zal hieraan moeten bijdragen, in een geest van collectieve solidariteit. Dit is absoluut noodzakelijk. Om het met de woorden van de Amerikaanse president Joe Biden, gericht aan het Amerikaanse Congres, te zeggen: *“Beste landgenoten, de trickle-down theorie heeft nooit gewerkt. Het is tijd om de economie van onderaf en vanuit het midden te laten groeien.”*

Het is die geest van samenwerking op alle niveaus waar wij naar streven voor het armoedebestrijdingsplan.

Een uitdaging die al voor de gezondheids crisis bestond

De afgelopen jaren werden gekenmerkt door een verontrustende stagnatie van de armoede en ongelijkheid in ons land. Kort voor de crisis, namelijk in 2019, **liep 14,8% van de Belgen een risico op geldelijke armoede (huishoudens waarvan het totale beschikbare inkomen lager ligt dan 1.230 euro per maand voor een alleenstaande); leefde 12,4% van de bevolking in een huishouden met een lage werkintensiteit en bevond 4,4% van de Belgen zich in een situatie van ernstige materiële deprivatie. Een kind op de 5 leefde onder de armoededrempel.** De eerste cijfers van EU-SILC 20 bevestigen deze situatie. En deze cijfers en statistieken geven dan nog geen volledig beeld van de armoedesituatie. Sommige mensen vallen door de mazen van het beschermingsnet dat de regering dus wil verstevigen.

Achter deze cijfers bevinden zich **vele duizenden burgers van wie de meest fundamentele rechten in gevaar zijn**, waaronder het recht om een waardig leven te leiden, vaak al vanaf de geboorte en hun hele leven lang. De strijd tegen de overdracht van armoede op de volgende generaties en tegen kinderarmoede is in dat opzicht essentieel. Het is immers onaanvaardbaar dat de arme kinderen van vandaag de arme volwassenen van morgen worden, en dat veel van onze jonge landgenoten geconfronteerd worden met ontberingen en ongelijkheid. De strijd tegen armoede onder volwassenen impliceert dan ook de bestrijding van gezins- en kinderarmoede.

- De **genderdimensie moet een belangrijk aandachtspunt zijn in het hele plan**, aangezien vrouwen vaker het slachtoffer zijn van armoede en bestaansonzekerheid (lagere lonen en pensioenen, deeltijds werk, jobs die minder goed betaald worden, in sectoren die worden beschouwd als economisch risicovoller in crisistijden, kinderen ten laste, leefloon ...). Het armoederisico blijft zo over het algemeen hoger voor vrouwen, met gemiddeld een kloof van 2%. **Het armoederisico is ook duidelijk groter voor eenoudergezinnen (44,4%) in vergelijking met alleenstaanden (28,6%) en huishoudens met twee volwassenen (15,4%)². In meer dan 80% van de eenoudergezinnen is de alleenstaande ouder een vrouw.** De helft van de vrouwen heeft een rust- of overlevingspensioen van minder dan 1.193 euro per maand.

² Bron: Statbel - https://indicators.be/fr/i/G01_PSE/

- **51,5% van de leefloners zijn vrouwen** (en zij blijven langer afhankelijk van een leefloon dan de mannen³).
- **Meer dan 65% van de mensen die recht hebben op de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) zijn vrouwen.**

Vrouwen zijn dus direct of indirect meer blootgesteld aan het armoederisico. De crisis heeft aangetoond dat essentiële beroepen van de eerste lijn (zorg, distributie, onderwijs, gezinshulp, hulp aan personen met een handicap, ...), die ondanks dat ze onmisbaar zijn, toch slecht of minder goed betaald zijn, hoofdzakelijk worden uitgeoefend door vrouwen. **En op internationaal niveau wordt de vooruitgang op het vlak van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen volgens het World Economic Forum in veel landen met meer dan een generatie vertraagd door de pandemie⁴.**

De aandacht voor deze specifieke situatie zal een essentieel element van dit plan vormen. Zonder de senioren te vergeten, die zeker wanneer ze alleen komen te staan, meer risico lopen om in de armoede te belanden. Mannen en vrouwen, jong en oud, alle burgers die in armoede leven moeten centraal staan in het proces.

Pandemie, internationale crisis en sociale noodtoestand

De bovenstaande vaststellingen vereisen op zich al een ambitieus plan. Maar de crisis die we vandaag beleven is als een pletwals die de ongelijkheid nog versterkt en de problemen van de kwetsbaarste groepen alleen maar erger maakt. De economische onzekerheid gaat gepaard met sociale onzekerheid, en ze slepen een nog grotere groep mensen mee die tot nu toe gespaard waren gebleven van financiële moeilijkheden.

Dankzij de steunmaatregelen die zijn genomen konden veel mensen het hoofd boven water houden. Talrijke mechanismen van onze sociale bescherming hebben gewerkt.

Maar de gevolgen van deze schokgolf zullen nog lang voelbaar zijn. Volgens OXFAM zullen de armste bevolkingsgroepen over de hele wereld er nog bijna 10 jaar de gevolgen van ondervinden. **Voor het eerst in meer dan 20 jaar neemt de extreme armoede in de wereld toe volgens de Wereldbank.**

En toen iedereen het einde van de gezondheids crisis en dus een geleidelijk herstel van de activiteiten en een heropleving van de economie verwachtte, volgden twee nieuwe crisissen die de problemen nog groter hebben gemaakt. Eerst waren er de overstromingen, een nationale ramp die de internationale klimaatproblemen weerspiegelt. Daarna brak een ernstige internationale crisis uit als gevolg van de Russische agressie tegen Oekraïne.

De overstromingen in juli hadden dramatische gevolgen in verschillende Belgische steden en gemeenten, met een groot aantal slachtoffers en aanzienlijke schade tot gevolg. Het werd al snel duidelijk dat de meest kwetsbaren het zwaarst getroffen waren door deze klimaatramp en dat de regering snel moest reageren. Naast de massale inzet van middelen door het Waals Gewest, werd bijvoorbeeld al in de eerste dagen na de overstromingen een eerste uitzonderlijk budget van 20 miljoen euro vrijgemaakt voor de OCMW-cliënten van de getroffen gemeenten.

Deze overstromingen, waarvan de intensiteit en de frequentie een gevolg zijn van de klimaatverandering, hebben ook aangetoond dat, naast de noodmaatregelen, een krachtig beleid

³ <https://www.armoedebestrijding.be/wp-content/uploads/2020/11/201109-Gender-en-armoede-fiche-DEF-NL.pdf>

⁴ <https://www.weforum.org/agenda/2020/07/covid-19-gender-gap-economic-change-gender-parity-equality-coronavirus>

nodig is ten opzichte van de veranderingen die ons treffen, vooral voor de armsten. De inspanningen die de overheid maar ook de burgers hebben geleverd waren essentieel. In de eerste plaats ging het erom op korte termijn een antwoord te bieden op de noodsituatie, maar parallel daaraan moeten structurele oplossingen worden geboden: armoedebestrijding staat uiteraard niet los van de klimaatproblematiek.

In februari 2022 brak een ernstige internationale crisis uit als gevolg van de Russische agressie tegen Oekraïne. De volledige impact hiervan is nog moeilijk in te schatten. Er zijn natuurlijk de directe, dramatische gevolgen voor de Oekraïense bevolking zelf, die prioritair moeten worden aangepakt. Het conflict heeft geleid tot de vlucht van enkele miljoenen mensen uit Oekraïne, die bijna alles zijn kwijtgeraakt. En net als andere Europese landen vangt België een deel van deze oorlogsvluchtelingen op.

De regering heeft snel gehandeld en er zijn al verschillende maatregelen genomen. Zo zullen de OCMW's tijdens de eerste 4 maanden een verhoogde federale tegemoetkoming krijgen van 135% van het equivalent leefloon voor alle Oekraïense oorlogsvluchtelingen die tijdelijke bescherming genieten en hulp nodig hebben. Daarna wordt dit percentage teruggebracht tot 125% voor de gehele duur van de steun voor elke Oekraïense rechthebbende. Op lange termijn zal de steun aan de vluchtelingen waar nodig moeten worden voortgezet. Hun integratie in de maatschappij is essentieel. De Europese Unie heeft onlangs besloten extra middelen beschikbaar te stellen om deze integratie te bevorderen. De deelnemende OCMW's zullen dus financiële middelen krijgen om deze specifieke doelgroep te ondersteunen.

Gelet op de humanitaire nood werden meteen tijdelijke maatregelen genomen. Maar we moeten ook rekening houden met de gevolgen van deze opeenvolging van crisissen voor alle burgers. Andere ontwikkelingen zoals de stijging van de energie- en voedselprijzen worden hierdoor namelijk versneld. Wat de energieprijzen betreft, hebben de stijgende prijzen op de internationale markten gevolgen voor alle huishoudens, maar vooral voor de meest achtergestelde gezinnen en de werkende armen. En de ambitie om het gebruik van fossiele brandstoffen te verminderen zal deze opwaartse druk op de prijzen in stand houden. De transitie moet dus rechtvaardig verlopen, door rekening te houden met kansarmen. Er zijn al maatregelen genomen, zoals de btw-verlaging voor energie en de versterking van de energiefondsen. Andere zullen moeten volgen, en het plan doet hiervoor enkele voorstellen.

Ook de stijgende voedselprijzen hebben een grote impact op het gezinsbudget. Deze prijsstijging heeft op nationaal niveau een dubbel gevolg: meer mensen zullen mogelijk een beroep doen op voedselhulp en de voedselhulporganisaties zullen meer middelen nodig hebben om ondanks de inflatie voldoende levensmiddelen te blijven voorzien. Vooral de internationale crisis oefent een opwaartse druk uit op de prijzen, die toch al hoog waren.

De Wereldbank⁵ waarschuwt bovendien: “De gevolgen van de oorlog in Oekraïne vergroten de risico's voor de voedselvoorziening in de komende maanden doordat de voedselprijzen onder druk komen te staan, waardoor er acute voedseltekorten dreigen voor nog eens miljoenen mensen.”

In ons land helpt de automatische indexering van lonen en sociale uitkeringen natuurlijk om de prijsstijgingen en inflatie op te vangen. Dit systeem speelt een belangrijke rol als schokdemper in de strijd tegen armoede. Maar de recente spiraal van prijsstijgingen zal een grotere impact hebben op mensen die vandaag al in armoede leven en op mensen met de laagste lonen. Het is belangrijk dat het plan ter bestrijding van armoede en sociale ongelijkheid structurele oplossingen omvat die de kortetermijnmaatregelen die de regering heeft genomen aanvullen en versterken.

---

⁵ <https://www.banquemondiale.org/fr/topic/agriculture/brief/food-security-update>

Wij kunnen onmogelijk aanvaarden dat de minstbesteden altijd de zwaarste prijs moeten betalen. De gevolgen van deze crisis voor de armoede zullen verschrikkelijk zijn als wij niet kordaat ingrijpen.

Esther Duflo, die de Nobelprijs voor Economie heeft gewonnen, zei het volgende over de situaties die armoede met zich meebrengt: "Hoe rijker wij zijn, hoe beter wij beschermd zijn tegen onszelf, onze incompetenties, onze onwetendheid en onze gebreken. Wanneer je 's morgens opstaat en geen drinkbaar water hebt, heb je niet de luxe om te denken aan morgen. Je bent verplicht om op zoek te gaan naar water voor jezelf en je gezin. Je mag geen enkele fout maken. En als je water vindt, is het wel drinkbaar? Kan je het aan je kinderen geven? Wij hebben geen last meer van deze problemen, die veel energie vergen. Die zelfbeheersing kan net zoals een spier niet eindeloos worden uitgerekt. Niet alleen dreigen armen fouten te maken die wij zelfs niet kunnen maken (zoals vergeten om het water te koken), wij kunnen belangrijke beslissingen ook met meer zelfbeheersing afwegen, omdat wij die energie niet moesten verspillen aan de dagelijkse beslomeringen. Wij zijn dit compleet vergeten, omdat deze privileges bijna onzichtbaar zijn geworden."⁶

De omstandigheden die Esther Duflo beschrijft verschillen uiteraard van de context die wij kennen. Maar ze zijn wel emblematisch voor de situaties waarin armen leven. **Ook in België moeten we werk maken van de behoefte aan een zeker basiscomfort, wat zich concreet vertaalt in de zekerheid om rond te komen aan het einde van de maand, om uitgaven te plannen, om bepaalde behoeften te vervullen zonder daarvoor andere te moeten opgeven of uit te stellen.** Het blijft moeilijk om te bevatten wat armoede concreet betekent.

In deze alarmerende mondiale context is België niet gespaard gebleven. **In 2020 werd 10,9% van de Belgische bevolking geconfronteerd met een situatie van materiële en sociale achterstand.** Ongeveer een kwart van de Belgen had niet de financiële middelen om onverwachte uitgaven op te vangen. Eenoudergezinnen (met 80% vrouwen als gezinshoofd) en hun kinderen werden beduidend meer getroffen dan de andere categorieën: 27,4% van hen bevond zich in een situatie van materiële en sociale deprivatie. **17% van de bevolking had het (zeer) moeilijk om de touwtjes aan elkaar te knopen.** Ten slotte gaf 10% van de bevolking aan dat hun totale inkomen in 2020 was gedaald ten opzichte van 12 maanden daarvoor.

Deze cijfers zien we ook terug op het terrein: er is een sterke toename van de vraag naar voedselhulp (+68,0% in 2020), naar aanvullende steun bij de OCMW's (van ongeveer 160.000 in januari 2020 naar ongeveer 215.000 in december 2020, een stijging van 34,4%), een toename van de aanvragen voor een leefloon (in totaal wordt verwacht dat de stijging van het aantal gerechtigden op een leefloon in 2020 ongeveer dubbel zo hoog zal liggen als gemiddeld in de voorgaande jaren: 6,9% in plaats van 3,4%)⁷, van de digitale kloof, de dakloosheid, het sociaal isolement, het aantal schoolverlaters, de oversterfte door covid-19 bij de armste bevolkingsgroepen, een slechtere gezondheid ...

COVID-19, de lockdown en de internationale crisis hebben ook ongeziene gevolgen gehad voor een groot deel van de zelfstandigen. Veel zelfstandigen moesten hun activiteiten stopzetten, terwijl andere zelfstandigen indirect getroffen werden, bijvoorbeeld omdat ze sterk afhankelijk van sectoren die moesten sluiten. De impact op de inkomens van zelfstandigen is enorm. Uit de consumentenpeiling van de BNB blijkt dat zelfstandigen tijdens de crisis een groter inkomensverlies hebben geleden dan de werknemers. In mei 2020 was de impact van de crisis op het inkomen negatief voor 64% van de zelfstandigen (tegenover 30% van de werknemers). In mei 2021 was deze impact gedaald naar 25% (tegenover 16% bij de werknemers). Dat betekent dat na meer dan een jaar nog altijd een op de vier zelfstandigen een inkomen heeft dat meer dan 10% lager ligt dan voor de crisis. Ondanks het

---

⁶ Esther Duflo – itw le Point – 14/10/2019

⁷ Monitoring van de OCMW's door de POD MI "Enquête Sociale Impact Covid-19" van februari 2021

geleidelijke aantrekken van de economie moeten we nog steeds oog hebben voor de inkomenssituatie van de getroffen zelfstandigen, en dat nog gedurende een zekere tijd.

Tijdens de crisis zagen werknemers hun inkomen dalen doordat economische activiteiten werden teruggeschroefd of stilgelegd, vaak met tijdelijke werkloosheid tot gevolg. Volgens de onderzoeken van de BNB werden de grootste inkomensdalingen genoteerd aan het begin van de coronacrisis, maar blijven ze ook nu nog aanzienlijk: het percentage werknemers met een inkomensverlies van meer dan 10% steeg aan het begin van de crisis tot meer dan 20%. Dat cijfer bleef vervolgens een lange tijd hangen rond 20% en begon pas vanaf de lente 2021 licht te dalen.

Niet alle werknemers zijn (even hard) getroffen door inkomensverliezen: de sterkste dalingen zijn namelijk geconcentreerd in bepaalde categorieën van werknemers. De BNB heeft aangetoond dat de grootste verliezen zijn geleden door de personen met de laagste inkomens, omdat die gemiddeld meer in tijdelijke werkloosheid zijn geplaatst dan de personen met een hoger inkomen. Dat komt omdat deze werknemers met een lager inkomen actief waren in sector die harder te lijden hadden onder de crisis.

Ten slotte wijst de BNB erop dat zelfs beperkte inkomensverliezen grote gevolgen kunnen hebben voor bepaalde gezinnen, vooral wanneer zij niet of nauwelijks kunnen terugvallen op spaarreserves. Een op de 5 werknemers komt met zijn spaargeld maximaal 3 maanden toe om alleen de lopende uitgaven te dekken. Werknemers die een aanzienlijk deel van hun inkomen verloren en tegelijk slechts beperkte spaarreserves hadden zijn het kwetsbaarst en lopen het meeste risico om in armoede terecht te komen.

Als we naar de jongste generaties kijken, dan blijkt dat **vandaag nog altijd meer dan een op de vijf kinderen zijn blootgesteld aan het risico van armoede of sociale uitsluiting. Dit percentage is stabiel gebleven in het laatste decennium (22,3% in 2019)**. De sociale inclusie en het welzijn van kinderen en de bevordering van de rechten van het kind zijn steeds belangrijker geworden in het beleid van de EU, dankzij de toegenomen status van de rechten van het kind en de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting sinds de inwerkingtreding van het verdrag van Lissabon op 1 december 2009, waardoor het Handvest van de fundamentele rechten van de EU juridisch bindend is geworden. Door de Europese pijler van sociale rechten en het daaraan verbonden actieplan dat de Commissie in maart 2021 heeft gelanceerd, staan de sociale kwesties en armoede momenteel hoog op de Europese agenda. In dit kader wil België bijdragen tot de implementatie van de Child Guarantee, de Europese kindergarantie, maar ook de Europese ambities omzetten in concrete verwezenlijkingen op Belgisch niveau.

De situatie voor de iets oudere generatie (van 18 tot 25 jaar) is al even verontrustend: **tussen december 2019 en december 2020 is het aantal leefloners die jonger zijn dan 25 jaar met 10% toegenomen**, meer dan het dubbele van de toename in de categorie van 34 tot 65 jaar⁸. In het derde kwartaal van 2020, dus tijdens de traditionele periode van de vakantiejobs, waren er 13,5% minder studentenjobs, die voor deze jongeren vaak een onmisbare bron van inkomsten zijn.

De huidige omstandigheden zijn uiteraard ongezien, en door de stijging van de armoedecijfers zouden we zo ontmoedigd kunnen raken dat we ons er maar bij neerleggen. Maar de uitdagingen die de coronacrisis met zich meebrengt vragen antwoorden op korte termijn. Als reactie op deze noodsituatie heeft de regering de Taskforce voor kwetsbare groepen opgericht. De samenstelling, werkwijze en resultaten van deze Taskforce bewijzen dat de dringendste behoeften worden onderkend en beantwoord.

---

⁸ Extrapolatie – ruwe gegevens van de POD Maatschappelijke Integratie

Het is even belangrijk om actie te ondernemen op de middellange en lange termijn. Deze crisis moet een les zijn. Ze heeft de breuklijnen in onze samenleving blootgelegd, net als de voorwaarden en de tekortkomingen die wij moeten bestrijden. Maar de crisis heeft ook de verdienste dat ze ons eraan herinnert wat essentieel is, waarop wij als gemeenschap kunnen rekenen en wat we dus ook moeten ondersteunen en versterken: onze sociale zekerheid, gezondheidszorg, onderwijs, sociale relaties, een gezonde omgeving ...

Of zoals de econoom Paul De Grauwe opmerkte: *“De overheid moet mensen die door de coronacrisis in financiële moeilijkheden geraken helpen. Indien men dat niet of onvoldoende doet, wordt de schade aan de economie enkel nog groter.”*⁹.

Dit plan tegen ongelijkheid en armoede is opgevat als een transversaal plan dat gekoppeld zal worden aan alle aspecten van het beleid van de federale regering. Armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting worden gekenmerkt door verschillende dimensies en worden in de hand gewerkt door verschillende factoren, en dus moet de strijd hiertegen ook op verschillende fronten worden gevoerd. In elk aspect van ons beleid, of het nu gaat om het sociaal of economisch beleid, of het beleid op het vlak van gezondheid, justitie, fiscaliteit, het milieu, ... schuilen vormen van ongelijkheid die de meest kwetsbaren onder ons kunnen benadelen. **Dit plan, dat gebaseerd is op het regeerakkoord, zal als richtsnoer dienen voor deze regering tijdens de hele legislatuur.**

Onze aanpak zal gebaseerd zijn op de volgende actielijnen:

- **Armoede vroegtijdig opsporen en voorkomen:** het is belangrijk mogelijke kantelmomenten zo snel mogelijk te detecteren en daarop de gepaste antwoorden te bieden;
- **Inzetten op duurzame werkgelegenheid als hefboom in de strijd tegen armoede en de garantie bieden op een waardig leven door de toegang tot sociale bescherming te waarborgen:** er moet actie worden ondernomen om de toegang tot werk te stimuleren en ervoor te zorgen dat iedereen waardig kan leven, via de gewaarborgde toegang tot sociale uitkeringen;
- **De emancipatie en inclusie van iedereen in een veranderende samenleving garanderen:** in overeenstemming met artikel 23 van onze grondwet, dat een reeks basisrechten opsomt: recht op huisvesting, recht op juridische bijstand, recht op bescherming van de gezondheid, recht op bescherming van een gezonde omgeving ... ;
- **Een aanpak die het nationale niveau overstijgt – de Europese sociale agenda beïnvloeden en bouwen aan een solidaire wereld,** omdat armoede een gecoördineerde aanpak op Europees en internationaal niveau vergt. En opdat ons land een voortrekkersrol zou spelen tijdens het Belgische voorzitterschap van de Europese Unie.

Dit plan gaat iedereen aan en heeft als doel definitief komaf te maken met de fatalistische opvatting dat armoede altijd zal blijven bestaan en dat geen enkele maatregel dit kan oplossen. Er zal bijzondere aandacht uitgaan naar groepen die kwetsbaarder lijken te zijn: eenoudergezinnen, jongeren en werkende armen.

Zoals wij al hebben gezegd, is dit een belangrijke uitdaging voor de hele samenleving en een even belangrijke taak voor de hele regering tijdens de volledige legislatuur. Dit krachtige antwoord van de regering is absoluut noodzakelijk aangezien er heel wat op het spel staat. Daarom wordt de mogelijkheid onderzocht om een wettelijke basis vast te stellen om iedere 5 jaar een armoedebestrijdingsplan aan te nemen.

---

⁹ <https://www.redactie24.be/politiek/vermijden-dat-mensen-met-financiele-problemen-een-onhoudbare-situatie-terechtkomen-113423>

“Om een beleid te steunen dat de inkomens van de armen en de middenklassen verhoogt, hoef je helemaal niet altruïstisch te zijn. Iedereen wint hier namelijk bij, want zonder een dergelijk beleid is een krachtigere, meer solidaire en duurzamere economische groei niet mogelijk.”¹⁰

Het is meer dan ooit tijd om een nieuwe weg in te slaan, de zaken in beweging te zetten en te bouwen aan een model dat rechtvaardiger, veerkrachtiger en zorgzamer is.

---

¹⁰ Christine Lagarde – Algemeen directeur van het IMF – Grandes Conférences Catholiques de Bruxelles

1e pijler: armoede voorkomen en vroegtijdig opsporen

Context

Armoede is het gevolg van diverse vormen van ongelijkheid die zich vaak opstapelen, levens ingrijpend veranderen en het welzijn, de ontplooiing en de kansen en dromen van mensen in de weg staan. In de strijd tegen armoede is het verminderen van deze ongelijkheid dan ook een noodzakelijke stap. Kort voor de crisis waren 2,2 miljoen burgers bedreigd met armoede en sociale uitsluiting. Dat is 19,5% van de bevolking¹¹, een percentage dat de voorbije tien jaar niet meer is gezakt.

Deze trend was op zich al alarmerend. En vandaag worden de ongelijkheid en de problemen van de kwetsbaarste groepen nog versterkt door de crisis en de pandemiemaatregelen, die mensen die het al niet breed hadden over de rand hebben geduwd en een nieuw publiek bedreigen dat tot nu toe gespaard was gebleven van financiële problemen. Om een sociale ramp te vermijden, moeten we preventief ingrijpen en proactief op zoek gaan naar de eerste signalen van armoede. De definitie van armoede verandert evenwel in de tijd en is niet alleen te vatten in financiële termen. We moeten rekening houden met alle dimensies in het leven van de mensen, ongeacht hun leeftijd.

Hoe vroeger wordt opgetreden tegen armoede, hoe doeltreffender. Het beste middel om armoede te bestrijden is armoede te voorkomen. En dat geldt zeker voor kinderen die een armoederisico lopen¹².

De eerste 1.000 dagen in het leven van een kind zijn bepalend voor zijn ontwikkeling en toekomst. Elke uitgave voor kinderen die in armoede leven moet worden gezien als een investering (met elke euro die wordt geïnvesteerd kan later tot 8 euro worden bespaard)¹³. Deze ingreep is cruciaal, temeer omdat armoede vaak van generatie op generatie wordt doorgegeven¹⁴. In navolging van de Europese aanbeveling “Investeren in kinderen: de vicieuze cirkel van achterstand doorbreken”¹⁵, moeten de inspanningen vooral worden gericht op:

- De toegang tot adequate middelen
- De toegang tot betaalbare hoogwaardige diensten

---

¹¹ Statbel: “Mensen die te maken krijgen met minstens één van bovenstaande situaties, worden beschouwd als risicogroep voor armoede of sociale uitsluiting volgens de Europese armoede-indicator in het kader van de Europa 2020-strategie (AROEPE). Voor 2019 gaat het om 19,5% van de bevolking.”

¹² “(...) investeren in de preventie van kinderarmoede is economisch gezien verstandig en op lange termijn veel beter dan de gevolgen ervan te moeten aanpakken.”
https://www.pelicano.be/swfiles/files/Fondation%20Pelicano%20-%20Vlerick_59.pdf

¹³ Bernard De Vos, algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind
<https://www.lesoir.be/338575/article/2020-11-18/comment-mettre-fin-au-scandale-de-la-pauvrete-des-enfants-en-belgique>

¹⁴ <https://www.cairn.info/revue-regards-croises-sur-l-economie-2008-2-page-97.htm> - De overdracht van armoede tussen generaties, Michel Dollé <https://inegalites.be/Dis-moi-qui-sont-tes-parents-je-te>
“Het Belgisch Observatorium van Maatschappelijke Ongelijkheid heeft talrijke artikelen gepubliceerd over de reproductie van sociale ongelijkheid in België. Wij hebben aangetoond dat de professionele status afhangt van de professionele status van de ouders [1], en van het diploma [2].” <https://www.le-forum.org/uploads/Gires-Piret-Guyot.pdf>

¹⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&langId=fr&newsId=2061&moreDocuments=yes&tableName=news>

- Opgroeien in een gezonde omgeving
- Het recht van kinderen om te participeren

Het is bijvoorbeeld ook beter alles in het werk stellen om te vermijden dat mensen uit hun huis worden gezet, dan oplossingen te moeten zoeken voor mensen die op straat leven. Om te voorkomen dat mensen over de armoedegrens worden geduwd zijn in ieder geval minder middelen nodig dan voor de maatregelen die moeten worden genomen om mensen die in armoede leven te helpen. Zowel vanuit financieel oogpunt als met betrekking tot het proces om deze mensen te begeleiden. Een andere belangrijke overweging is dat wanneer we armoedesignalen op tijd kunnen detecteren en zo verhinderen dat mensen over de rand worden geduwd, we deze mensen kunnen behoeden voor mogelijk stigmatiserende situaties.

Proefprojecten die werden uitgevoerd door OCMW's hebben aangetoond dat een aanpak op basis van het outreachprincipe werkt¹⁶. Door mensen in hun eigen leefwereld op te zoeken, via scholen en buurtverenigingen, kunnen situaties waarin mensen in armoede dreigen te belanden tijdig worden opgespoord.

In die zin mogen wij ons niet beperken tot de noodzakelijke remediërende acties en noodoplossingen. We moeten structurele en duurzame maatregelen nemen, en het succes van het gevoerde beleid moet worden afgemeten aan zowel de zichtbare als de verborgen armoede. Deze acties moeten een algemeen doel nastreven en tegelijk rekening houden met de specifieke categorieën die getroffen worden door armoede, categorieën die ook op elkaar inwerken en elkaar wederzijds beïnvloeden: jongeren, eenoudergezinnen, vrouwen en zelfstandigen.

Preventie

Sensibiliseren

Armoedepreventie begint bij het opleiden en sensibiliseren van alle actoren die in verbinding staan met het doelpubliek. Het armoedevraagstuk moet worden behandeld in alle dimensies van de samenleving. Hierin is uiteraard een belangrijke rol weggelegd voor de overheidsdiensten en de OCMW's, maar ook de verenigingen, scholen en bedrijven kunnen een rol spelen in dit bewustmakingsproces.

Het komt erop aan alle betrokkenen te trainen in een betere aanpak van het armoedeprobleem. Maar ook om hen toe te laten hun noodzakelijke rol van verbindingspersoon in het detectieproces te spelen.

Preventie en sensibilisering betekent ook informatie bieden aan de burgers, zodat ze hun sociale rechten beter kennen. Daarmee garanderen we een betere toegang tot deze rechten. Dat is precies de inzet van de strijd tegen de non-take up van rechten en voor de automatische toekenning van deze rechten.

Informereren

Informatiecampagnes voor het grote publiek maar ook voor het doelpubliek zijn even essentieel! We stellen vast dat steunmaatregelen op zich niet volstaan. De maatregel moet ook bekend en

---

¹⁶ <https://www.mi-is.be/nl/themas/armoede/gezinsarmoede/forum/forum-5>: lokale overlegplatformen in de strijd tegen armoede in gezinnen

toegankelijk zijn. De verspreiding van informatie is nog belangrijker in crisistijden, waarin veel mensen die nooit een beroep hebben gedaan op de hulpstructuren plots voor enorme problemen komen te staan, terwijl veel diensten volop aan het digitaliseren zijn.

In de context van de coronacrisis werden extra middelen vrijgemaakt voor de OCMW's, die de deuren hebben geopend voor al wie een flink stuk van zijn inkomen heeft verloren en in de problemen dreigt te komen. De maatregelen die op dit vlak zijn genomen moeten massaal verspreid worden, zodat iedereen die er nood aan heeft – zelfstandigen, tijdelijke arbeidskrachten, studenten, ... – er ook van kan profiteren en hun toekomst of die van hun gezin niet in gevaar brengen. De OCMW's merken een voortdurende stijging van de vraag naar aanvullende steun sinds juni 2020 (34% meer in december 2020 ten opzichte van januari)¹⁷, schuldbemiddelingsinterventies ...

Het was en het is nog steeds nodig dat de overheid onmiddellijk reageert door hen te helpen snel en doeltreffend een antwoord te bieden op de problemen.

Acties

1. Een communicatiecampagne voeren om vooroordelen over armoede te bestrijden.
2. Meer bekendheid geven aan het bestaan van de Zorgcentra na Seksueel Geweld
3. OCMW's aanmoedigen om diversiteitsplannen te hebben.
4. Meer bekendheid geven aan de eDiv-module van Unia (online tool over de antidiscriminatie wetgeving).
5. Binnen BOSA het initiatief nemen om op een inclusievere manier te communiceren over armoede.
6. Bewustmaking van armoedekwesties binnen het ministerie van Defensie door risico-indicatoren ter beschikking te stellen voor de vroegtijdige herkenning en opsporing van situaties waarbij mensen in armoede dreigen te belanden, in samenwerking met ervaringsdeskundigen uit het middenveld.
7. Ondersteuning van kwetsbare belastingbetalers op lokaal niveau, in samenwerking met de steden en gemeenten, door te helpen bij het invullen van de belastingaangifte.
8. Informatie verstrekken aan personen die internationale bescherming genieten, zodat zij op de hoogte zijn van hun rechten en plichten in België (Fedasil).
9. Armoede opnemen in het hernieuwde diversiteitsbeleid van het leger - alle acties bundelen in een algemeen actieplan dat toegespitst is op meer tastbare en meer samenhangende maatregelen.
10. Fiscale bijstand (bijv. bij het invullen van de belastingaangifte) toegankelijker maken voor mensen die in armoede leven, zodat zij gemakkelijker aanspraak kunnen maken op bepaalde voordelen.
11. Mensen die in armoede leven bewust maken van het belang van de registratie van een adres (eventueel een referentieadres) en het verkrijgen van een geldige identiteitskaart. (tabel 130)
12. Met betrekking tot de regelgeving betreffende het bijhouden van bevolkingsregisters en het rijksregister, verduidelijking en bijwerking van de procedures voor de registratie van daklozen op een referentieadres.

---

¹⁷ Bron: POD Maatschappelijke Integratie

Strijd tegen de non take-up van rechten

Te veel burgers maken geen gebruik van hun rechten (door een gebrek aan informatie, kennis of middelen, omdat ze de moed verliezen, wegens complexe procedures of administratieve traagheid, uit angst voor het stigma, ...) en vallen tussen de mazen van het net. Dit verschijnsel noemen we de non take-up.

“De non take-up, die zijn oorsprong vindt in de ongelijkheid van sociaal statuut en cultureel kapitaal, vergroot de ongelijkheid door te verhinderen dat bepaalde achtergestelde bevolkingsgroepen meegenieten van de herverdeling (...). De omvang van de non take-up is zeer moeilijk in te schatten (...). Dat impliceert namelijk dat we nauwkeurig kunnen identificeren welke groep in aanmerking komt, terwijl de contouren van die groep vaag en in beweging zijn. Net zoals het moeilijk is de exacte omvang van de non take-up te meten, is het niet evident om het precieze profiel van de betrokken personen te kennen.”¹⁸

Dit verschijnsel is helemaal geen randfenomeen en om het probleem op te lossen moeten we enerzijds, wanneer dat mogelijk is, streven naar de automatisering van de rechten, dit wil zeggen de toekenning van rechten zonder dat mensen daarvoor zelf stappen hoeven te zetten. Universele, gelijke rechten moeten gewaarborgd zijn, met duidelijke voorwaarden en in een vereenvoudigd en geharmoniseerd wettelijk kader.

Anderzijds moeten de overheidsdiensten dit probleem nog beter aanpakken. Ze moeten proactief te werk gaan, toegankelijker zijn en de administratieve vereenvoudiging aanmoedigen om de mensen te bereiken die vaak de tools en middelen missen en ertegen opzien om deze stappen te ondernemen (taal, duur, complexiteit, soms zelfs schaamte ...), binnen de regels van de bescherming van de privacy en het beroepsgeheim.

Acties

13. Krusing van gegevens tussen de FOD Financiën en de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, zodat kennisgevingen kunnen worden gedaan over het aanslagbiljet, over de bestaande rechten indien het inkomen ontoereikend is, alsook nuttige informatie voor het openen van deze rechten (automatisering van de rechten).
14. Mogelijke acties tegen de non take-up van rechten onderzoeken, voor een betere toegang tot sociale uitkeringen en afgeleide rechten.
15. Voor elke FOD/POD onderzoeken of de doelgroepen met betrekking tot de toekenning van rechten en elke maatregel bereikt worden en, indien nodig, in de bestuursovereenkomsten maatregelen opnemen om de take-up van rechten te verhogen.
16. Opstellen van heldere communicatie voor OISZ-cliënten (leesbaarheid, duidelijkheid, toegankelijkheid).
17. Invoering van een vereenvoudigde berekening voor het aanvraagformulier artikel 60 en Uniproc.
18. De sociale tarieven van het NMBS zoveel mogelijk automatiseren en de toekenning van elke vorm van afgeleide rechten op het gebied van mobiliteit directer maken en ervoor zorgen dat de voordelen, ook de tijdelijke (bv. rittenkaart), toegankelijk zijn voor en meegedeeld worden aan alle burgers, om te voorkomen dat rechten niet worden benut.
19. De non take-up van sociale tarieven zoveel mogelijk beëindigen.
20. Automatische identificatie van potentiële begunstigen van IT/IVT-uitkeringen (BELMOD-project).

---

¹⁸ Yannick Vanderborgh – Dictionnaire des inégalités – pp 1177-1180

Strijd tegen overmatige schuldenlast

Een ander actiedomein om armoede te voorkomen is de versterking van de strijd tegen overmatige schuldenlast. Armoede versnelt of is zelfs de oorzaak van schuldoverlast, die op zijn beurt de situatie verergert. Net zoals de zorgen, stapelen ook de facturen zich op. Elke onvoorziene extra uitgave brengt een wankel evenwicht in gevaar en leidt bovendien tot tal van procedures en kosten. Daardoor komen de betrokken personen in een situatie van structurele insolventie terecht, waarbij ze hun bestaande en toekomstige schulden niet meer kunnen betalen. Vandaag zou een onverwachte uitgave voor maar liefst een op de vier Belgen een groot probleem zijn¹⁹.

Eind 2019 waren er in België **336.691 personen geregistreerd in de Centrale voor kredieten aan particulieren van de Nationale Bank voor minstens één wanbetaling**. De Centrale registreert alle kredieten die worden afgesloten door natuurlijke personen en de eventuele wanbetalingen op deze kredieten. Dit cijfer omvat **alleen de achterstallige betalingen met betrekking tot consumentenkredieten en hypothecaire leningen**.

Voorbij de clichés van gezinnen die niet met geld zouden kunnen omgaan, zien we dat overmatige schuldenlast ook betrekking heeft op de huur, gezondheidszorg, telecommunicatie, energie en water, enz.²⁰ Het probleem is dus veel groter, aangezien er geen rekening is gehouden met een hele reeks uitgaven voor basisbehoeften.

Veel mensen met een armoederisico worden dus geconfronteerd met te veel schulden. **In 2018 leefden 5,1% Belgen in een huishouden met minstens twee achterstallige betalingen voor een of meer basisbehoeften**: facturen voor elektriciteit, water, gas, de huur, de hypothecaire lening of gezondheidszorg. **Bij personen met een armoederisico stijgt dit percentage naar 14,1 %**. Voor 5,5% van de bevolking leidt de aflossing van consumentenkredieten ertoe dat hun beschikbare inkomen (verder) onder de armoederempel zakt.²¹

Deze vaststellingen met betrekking tot de kosten voor levensonderhoud worden ook gemaakt door de organisaties die de actoren op het terrein vertegenwoordigen. In het kader van een recente publicatie heeft het Belgisch Netwerk Armoedebestrijding (BAPN)²² getuigenissen verzameld van mensen die weten wat het betekent om zoveel schulden te hebben dat ze zelfs noodzakelijke goederen en diensten niet meer kunnen betalen.

In dezelfde geest verwijst BAPN naar de onderzoeken die in Vlaanderen en Wallonië zijn uitgevoerd over de soorten schulden die mensen hebben. Het Observatorium Krediet en Schuldenlast heeft vastgesteld dat in Wallonië 77,5% van de mensen die hulp kregen van schuldbemiddelingsdiensten schulden had bij overheidsinstellingen. 56% van de betrokkenen had gezondheidsschulden, 55,1% had schulden voor energiefacturen en 14,9% had achterstallige betalingen op de huur. Ook het Vlaams Centrum Schuldenlast deed een vergelijkbare vaststelling: meer dan de helft van de huishoudens die

---

¹⁹ Materiële en sociale deprivatie in 2020. Statbel. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/materiele-en-sociale-deprivatie>

²⁰ Memorandum schuldbemiddeling voorgesteld aan het Belgisch Platform tegen armoede en sociale uitsluiting, 01-03-2019 https://www.mis.be/sites/default/files/documents/memorandum_mediation_de_dettes_2019.pdf

²¹ Betalingsachterstand voor basisbehoeften <https://chiffrespauvrete.be/topic/retards-de-paiement-pour-les-besoins-de-base>

²² <https://bapn.be/storage/app/media/BAPN-Rapport2020%20fr%20laatste%20versie.pdf>

begeleiding kregen omdat ze hun schulden niet meer konden betalen had schulden op noodzakelijke uitgaven voor levensonderhoud.

In Brussel doet het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn²³ dezelfde vaststellingen. Uit een recent onderzoek is gebleken dat 67% van de dossiers betrekking heeft op schulden voor levensonderhoud, 13% op betalingsproblemen met kredieten en 9% op boetes. Eenoudergezinnen vormen een kwart van de huishoudens met een overmatige schuldenlast.

Met andere woorden, de structurele insolventie van mensen in een precaire situatie leidt ertoe dat ze niet in hun dagelijkse behoeften kunnen voorzien. In de helft van de gevallen lag tegenslag zoals ziekte of het verlies van een baan mee aan de basis van de schuldproblemen.

Een ander probleem dat bijzondere aandacht verdient is energiearmoede. Volgens de barometers van de energie- en waterarmoede van de Koning Boudewijnstichting leeft meer dan een op de vijf gezinnen in België (20,8%) in energiearmoede, een cijfer dat nauwelijks is veranderd sinds 2009. Dit is dus geen tijdelijk maar een structureel probleem. Deze vorm van armoede houdt voor de getroffen gezinnen een verhoogd risico in dat ze een te groot deel van hun budget aan energie moeten besteden, dat ze hun verbruik moeten terugschroeven en zich niet meer voldoende kunnen verwarmen, dat ze in een ongezonde omgeving moeten leven... Gezinnen zonder inkomen, eenoudergezinnen en alleenstaanden (vooral alleenstaande vrouwen en mensen ouder dan 65 jaar) zijn hiervan de grootste slachtoffers²⁴.

In de strijd tegen schuldenoverlast moet voorrang gegeven worden aan een globale aanpak. In dergelijke omstandigheden brengt een rechterlijke tussenkomst vaak slechts in beperkte mate soelaas, omdat de uitspraak niets of nauwelijks iets veranderd aan de (verschillende) problemen waarmee de betrokkenen te kampen hebben. Die verschillende problemen vereisen een aanpak op verschillende fronten en een goede samenwerking tussen de advocaten en de maatschappelijk werkers. Er bestaan trajecten die een oplossing kunnen zijn voor specifieke situaties, bijvoorbeeld bij de Kamer van Gerechtsdeurwaarders, of door de verstrekking van ethische microkredieten die beantwoorden aan een gedragscode. Eenmaal personen in een schuldenproblematiek verzeild raken, betalen ze op een bepaald moment vooral invorderingsrechten, boetes en interesten. Vroeger ingrijpen is cruciaal. Dit vereist dus ook een versterking van de maatregelen die consumenten moeten beschermen, om te voorkomen dat de schulden zich opstapelen en om de vicieuze cirkel te doorbreken.

Acties

21. Omkadering van de uitvoering van het project voor universele bankdiensten.
22. Vereenvoudiging en modernisering van het tarief van gerechtsdeurwaarders, in samenwerking met de sector.
23. Digitalisering van terugbetalingsplannen om de vicieuze cirkel van steeds zwaardere boetes in geval van laattijdige betaling of niet-betaling van onbetaalde boetes te doorbreken.
24. Hervorming van de gerechtelijke schuldvordering om de negatieve spiraal van overmatige schuldenlast te stoppen
25. Onderzoeken of en hoe de procedure voor collectieve schuldenregeling kan worden verbeterd.
26. Hervorming van het beheer van overmatige schuldenlast.

²³ <https://www.ccc-ggc.brussels/nl/observatbru/publications/overmatige-schuldenlast-het-brussels-hoofdstedelijk-gewest-gevolg-en>

²⁴ https://www.kbs-frb.be/fr/~/_/media/Files/Bib/Publications/PUB2020_3699_BarometersEnergieWaterarmoede_DEF.pdf

27. Verbetering van de werking van DAVO: automatische berekening van het onderhoudsgeld, vereenvoudiging van de procedures, geïntegreerd en geautomatiseerd beheer van invorderingen en mogelijkheid tot monitoring van de debiteur, automatische kennisgeving in geval van bijna-verjaring, geïntegreerd beheer van de dossiers.
28. Verdere implementatie van de wetwijzigingen voor DAVO: afschaffing van de inkomensgrens voor het onderhoudsgeld voor kinderen, uniforme invorderingsprocedure door de toepassing van bepaalde bepalingen voor de invordering van fiscale en niet-fiscale schulden (in geval van niet-betaling van het onderhoudsgeld en achterstallige betalingen zal deze schuld via een geautomatiseerde procedure worden overgedragen aan een innings- en invorderingsregister.)
29. Samen met deskundigen (netwerken, instellingen, ombudsdiensten, enz.), de FOD Mobiliteit en de NMBS nadenken over mogelijke oplossingen om overmatige schuldenlast te voorkomen, te beginnen met de identificatie van risicosituaties (wanneer bijvoorbeeld boetes en de opeenstapeling van toeslagen in geval van laattijdige betaling leiden tot buitensporige bedragen en overmatige schuldenlast).

Vroegtijdige opsporing

Armoede opsporen is niet altijd vanzelfsprekend (verdoken armoede, onzichtbare armoede, bescherming van de privacy ...). Ook in de statistieken over armoede waarop wij ons beleid baseren ontbreken sommige doelgroepen. 2 tot 3% van de bevolking, ofwel 210.000 tot 320.000 mensen (daklozen, mensen zonder verblijfsvergunning, ...) zouden niet op de radar voorkomen omdat ze niet in het rijksregister zijn ingeschreven²⁵.

Toch zijn er alarmsignalen (overmatige schuldenlast, loonbeslag, huisuitzettingen, materiële achterstand, ...) waar wij oog moeten voor hebben in onze contacten met de burgers. Op dit vlak moeten wij proactief te werk gaan. De actoren van de eerste lijn (maatschappelijk werkers, kinderopvang, onderwijs, gezondheidszorg, ...) spelen hierin een cruciale rol. De opleiding en sensibilisering van deze actoren voor het herkennen van armoede is een prioriteit, net als de administratieve vereenvoudiging van hun taken.

We kunnen niet van de personen in armoede verlangen dat ze alle inspanningen alleen dragen. Het is belangrijk dat wij een volledig beeld krijgen van alle obstakels die zij moeten overwinnen, om die vervolgens weg te nemen in ons werkterrein. Onze kennis over de risicogroepen moet onze acties vormgeven, zodat het systeem niet tot meer ongelijkheid leidt, en het imago van het OCMW, dat een sleutelrol speelt in de strijd tegen armoede, moet worden versterkt.

Een oplossing ligt in de defragmentering van de aanpak, waarbij we de problemen van elk individu in hun totaliteit bekijken.

Een kwantitatieve benadering: noodzakelijke statistieken

De meest kwetsbare personen zijn de mensen die in dichtbevolkte buurten wonen (22,7%), die een laag diploma hebben (25,8%), werklozen (47,7%) en gezinnen zonder werk onder de actieve bevolking

---

²⁵ Zo vormt het volgende onderzoek een zeer belangrijk werk in het domein van de armoedebestrijding in België: Schockaert, Ingrid; Morissens, Ann; Cincinnato, Sebastiano; Nicaise, Ides; Armoede tussen de plooiën. Aanvullingen en correcties op de EU-SILC voor verborgen groepen armen, Leuven HIVA, 2012. Zie: https://limo.libis.be/primo-explore/fulldisplay?docid=LIRIAS1897396&context=L&vid=Lirias&search_scope=Lirias&tab=default_tab&lang=en_US&fromSitemap=1

(63,3%), huurders (32,3%), eenoudergezinnen (34,6%) en mensen met een migratieachtergrond (41,3%).

De minst kwetsbare personen zijn de Belgen die in gemiddeld bevolkte zones wonen (10,7%), die een hoog diploma hebben (5,3%), die werken (4,8%) of die hun eigen woning bezitten (8,2%). Ook personen die in een gezin leven dat bestaat uit twee volwassenen van minder dan 65 jaar lopen minder risico (7,0%).²⁶

De armoedebaarometer²⁷ toont het verschil in armoederisico volgens de gezinssituatie, nationaliteit, leeftijd en opleidingsniveau in 2019. Alleenstaande ouders zijn blootgesteld aan een hoger armoederisico. Maar liefst 34,6% van hen is met armoede bedreigd, tegenover 7,4% van de tweeoudergezinnen met twee kinderen. In 80% van de eenoudergezinnen is de alleenstaande ouder een vrouw. Vrouwen, die gemiddeld een lager inkomen hebben (omdat ze deeltijds werken, minder goed betaald worden, ...), zijn blootgesteld aan een hoger armoederisico.²⁸

Ook personen van niet-Europese origine lopen een veel hoger armoederisico dan personen met de Belgische nationaliteit. Meer in het algemeen lopen mensen met een migratieachtergrond ook een verhoogd risico op armoede; dit kan een factor van kwetsbaarheid zijn.

Als we naar de leeftijd kijken, dan zijn er geen extreme verschillen wat het armoederisico betreft. Toch lijkt het armoederisico in de laatste decennia te zijn afgenomen voor ouderen en, sinds ongeveer 2010, te zijn toegenomen voor kinderen en personen in de werkende leeftijd.

Het armoederisico voor de bevolkingsgroep met een laag diploma ligt bijna 6 maal hoger dan voor personen die een hoge opleiding hebben genoten.

Acties

30. Via de OCMW's specifieke en innovatieve projecten uitvoeren in de strijd tegen kinderarmoede
31. Regelmatige toezending van statistieken van de FOD Binnenlandse Zaken - ADIB aan de POD MI betreffende daklozen met een referentieadres, om een nieuw licht te werpen op dakloosheid, dit probleem in kaart te brengen en beter aan te pakken.
32. Behandeling van aanvragen om gegevens beschikbaar te stellen aan organisaties die armoede onderzoeken en een beleidsanalyse willen maken.
33. Monitoring van energiearmoede (energiearmoede-indicatoren) met het oog op de ontwikkeling van ad-hoc-overheidsmaatregelen.
34. Lancering van een oproep tot het indienen van wetenschappelijke voorstellen op gebieden die verband houden met de prioriteiten van het 4e plan voor armoedebestrijding.

Een kwalitatieve benadering: de inbreng van ervaringsdeskundigen

Het is belangrijk om alle partijen te betrekken in het proces van detectie en toegang tot de rechten, en proactieve benaderingen en methoden te bevorderen die vernieuwend zijn én empathie tonen ten opzichte van de kwetsbare groepen. De ervaringsdeskundigen op het vlak van armoede en sociale

²⁶ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting>

²⁷ Armoedecijfers.be

²⁸ Iemand heeft een risico op armoede als hij of zij minder dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen in België verdient. Voor een alleenstaande lag de Belgische armoededrempel in 2018 op 1.187 euro per maand, voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen op 2.493 euro per maand.

uitsluiting voldoen aan deze voorwaarde²⁹. Zij putten uit persoonlijke ervaringen om een beter begrip van de realiteit op het terrein en de administratieve knelpunten te ontwikkelen. De ervaringsdeskundigen zijn dé experts van de sociale inclusie. Zij dragen met name bij tot een betere opvang in de overheidsdiensten en een beter inzicht in de behoeften en de oorzaken van misverstanden tussen de administraties en de personen die in armoede leven, door concrete oplossingen en verbeteringen voor te stellen. Door het concept van de sociale impact van ons beleid te implementeren, rekening houdend met de kennis die wij hebben over de zogenaamde kwetsbare groepen van onze samenleving, moeten wij een rechtvaardiger beleid kunnen voeren. De stem van de personen die in armoede leven is essentieel. Zij zijn onze bevoorrechte partners om een beleid tegen armoede uit te werken.

Een participatief beleid houdt in dat wij mét hen praten, en niet alleen over hen. De ervaringsdeskundigen tonen aan dat iedereen kan bijdragen tot een inclusief beleid en kan meewerken aan het succes daarvan.

Armoede heeft een impact op individuen, traditionele huishoudens en eenoudergezinnen, voor wie we zonder uitstel toereikende en gepaste antwoorden moeten bieden. Maar om het systeem echt te veranderen, zijn structurele maatregelen nodig, zoals de automatisering van de rechten³⁰.

Acties

35. De rol van ervaringsdeskundigen binnen de federale administraties versterken en uitbreiden en een dienst ervaringsdeskundigen binnen de OCMW's ontwikkelen.
36. Meer gebruik maken van ervaringsdeskundigen voor de communicatie van de FOD's/POD's met kwetsbare doelgroepen (leesbaarheid, duidelijkheid, enz.) en de gevallen van non take-up aanpakken, met name in het kader van de contacten met de belastingdiensten.

---

²⁹ <https://www.mi-is.be/nl/themas/ervaringsdeskundigen>

³⁰ https://medialibrary.uantwerpen.be/oldcontent/container34686/files/Jaarboek%20Armoede%202018_WEB2_Auto.pdf?_ga=2.51285353.1596106224.1616496559-1415964251.1615825364 ; https://www.ccc-ggc.brussels/sites/default/files/documents/graphics/rapport-pauvrete/rapport_thema_fr_2016.pdf

2e pijler – Inzetten op duurzame werkgelegenheid als essentiële hefboom in de strijd tegen armoede en een waardig leven garanderen door toegang tot sociale bescherming te bieden

Armoede overwinnen veronderstelt een gezamenlijk optreden op meerdere essentiële fronten. In de eerste plaats toegang bieden tot kwaliteitsvol werk en een degelijk loon en, wanneer dat mogelijk is, werklozen begeleiden naar een baan. Ten tweede garanderen dat iedereen kan genieten van ons systeem van sociale bescherming. Deze beide aspecten zijn uiteraard met elkaar vervlochten.

Werkgelegenheid en socioprofessionele inschakeling

Een degelijk en stabiel inkomen vormt de beste bescherming tegen armoede. De toegang tot werk is dan ook een essentieel element in de strijd tegen armoede. Hiermee bedoelen we duurzame banen met een correct loon, die toegang bieden tot alle sociale rechten en de beschermingsmechanismen van de sociale zekerheid ... Banen die de bestaanszekerheid op lange termijn waarborgen en het ook mogelijk maken om betrokken te zijn in de samenleving, onafhankelijk te zijn van sociale bijstand, zich te ontplooien en aan de toekomst te bouwen.

Het recht op werk is een van de basisrechten die worden opgesomd in artikel 23 van onze grondwet en die noodzakelijke voorwaarden zijn om een menswaardig leven te leiden. Deze rechten omvatten:

- 1° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen;
- 2° het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;
- 3° het recht op een behoorlijke huisvesting;
- 4° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu;
- 5° het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing;
- 6° het recht op gezinsbijslagen.

Elke burger moet toegang krijgen tot een opleiding en werk. Jobs creëren is een prioriteit voor deze regering. "Hoe hoger de werkzaamheidsgraad, hoe sterker onze sociale zekerheid. Een kwaliteitsvolle job is de beste sociale bescherming en een belangrijke bron van emancipatie. De regering zal werken belonen, de meest kwetsbare groepen op weg naar werk begeleiden en streeft tegen 2030 een werkzaamheidsgraad van tenminste 80% na."³¹

³¹ Regeerakkoord 30/09/2020, p. 6

Duurzaam werk is een krachtige katalysator in de strijd tegen armoede. Het armoederisico in huishoudens waar niemand werkt (of nauwelijks) bedraagt 63,3%³². In gezinnen met een zeer lage arbeidsintensiteit en met kinderen bedraagt het armoederisico zelfs 73,8%³³.

Het armoederisico van mensen die in een huishouden zonder werk leven is trouwens een goede indicator om te bepalen of de sociale uitkeringen toereikend zijn. Deze gezinnen zijn immers over het algemeen afhankelijk van deze sociale uitkeringen als bron van inkomsten. Volgens de cijfers van de SILC 2019-enquête, zou het armoederisico zonder deze sociale uitkeringen 42,5% bedragen, en zelfs 57,% voor de categorie van de alleenstaande ouders³⁴. Bovendien bestaat het risico dat armoede van generatie op generatie wordt doorgegeven: achterstand in de jeugd jaren heeft een impact op de financiële situatie op volwassen leeftijd. Van de mensen die op 14-jarige leeftijd in een gezin met grote financiële problemen leefde, leeft 30,4% onder de armoededrempel in 2019. Omgekeerd zien we dat, voor mensen die in een zeer welvend gezin opgroeiden, de huidige armoedegraad slechts 7,7% bedraagt³⁵.

Kwetsbare groepen worden geconfronteerd met tal van obstakels om de arbeidsmarkt te betreden, zoals discriminatie op grond van hun geslacht, leeftijd, etnische afkomst, huidskleur, voorkomen of sociale situatie. En dat terwijl de toegang tot werk een essentiële stap blijft, als fundament voor de individuele betrokkenheid.

Er moet rekening worden gehouden met de sociale voordelen en uitkeringen, en we moeten ervoor zorgen dat deze geen belemmering vormen om een nieuwe baan aan te nemen. En deze problematiek moet worden bekeken in het licht van de genderkwestie.

We kunnen op deze uitdaging een antwoord bieden door te onderzoeken hoe werken lonender kan worden gemaakt, door met name een uitbreiding van de mogelijkheid om sociale voordelen (kinderopvang, mobiliteitsoplossingen, ...) in beperkte mate of tijdelijk te combineren met een loon.

Mensen worden immers vaak gedwongen om een onzekere baan te aanvaarden zonder dat ze sociale rechten opbouwen. Als ze de baan niet aanvaarden, wordt hun uitkering vaak geschorst. En als ze de baan wel aanvaarden, verliezen ze vaak hun uitkering, of wordt die op onevenredige wijze verminderd. Onvrijwillig deeltijds werk kan er trouwens ook toe bijdragen dat werkenden in armoede blijven leven.

Lonen, uitkeringen en sociale voordelen moeten beter gecombineerd kunnen worden. Er moet in ieder geval vermeden worden dat bepaalde mensen die kunnen werken negatieve financiële gevolgen ondervinden door een vermindering van hun toelage.

Acties

37. Opname van de drie dimensies van duurzame ontwikkeling (economisch, sociaal, milieu) in de definitie van duurzame tewerkstelling.
38. De regeling voor participatie en sociale activering in 2022 uitbreiden en versterken met de basisbehoeften inzake psychologische bijstand en de mogelijke verlenging ervan onderzoeken

---

³² (Armoedebaarometer 2019)

³³ SILC 2019

³⁴ Armoedebaarometer <https://www.armoedecijfers.be/topic/armoederisico-naar-bevolkingscategorie>

³⁵ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting>

39. Lancering van de IMC Maatschappelijke Integratie.
40. Opstarten van een communicatiecampagne voor de begunstigden van een leefloon, werkloosheidsuitkering en invaliditeitsuitkering over de maatregelen van de regering ter verhoging van de arbeidsparticipatie (knelpuntberoepen, TNW, enz.)

Een ongelijke arbeidsparticipatie

De toegang tot werk is niet voor iedereen gelijk. Zo is het opleidingsniveau een bron van grote ongelijkheid. En de herintrede op de arbeidsmarkt betekent niet automatisch een uitweg uit de armoede.

In het jaarboek "Armoede en handicap"³⁶ van de POD Maatschappelijke Integratie wordt bovendien aangetoond dat er nog een lange weg is te gaan opdat werken lonend zou zijn voor personen met een handicap. De regering zal hiervoor een ambitieus federaal actieplan handicap 2021-2024 uitwerken, en ook het armoedebestrijdingsplan zal de nodige aanvullende maatregelen bevatten.

De arbeidsparticipatie ligt zeer laag bij mensen met een diploma van het basisonderwijs (27,7%) of lager secundair onderwijs (38,8%) als hoogste diploma. Het is pas vanaf een diploma van het postsecundair of hoger onderwijs dat de arbeidsparticipatie meer dan 80% bedraagt.

Deze ongelijkheid op de arbeidsmarkt wordt nog versterkt in de huidige gezondheidscrisis, die ook een sociale crisis is geworden. Een recent rapport van de bank ING wijst op het toegenomen risico op ongelijkheid bij werknemers met een onzeker statuut die aan de slag zijn in sectoren waar veelvuldig gebruik wordt gemaakt van niet-standaardcontracten (als tijdelijke werknemers, waarin vooral jonge en laaggeschoolde mensen werken) en in laagbetaalde banen³⁷.

De arbeidsparticipatie van vrouwen blijft bovendien lager dan die van mannen, en voor de laagste opleidingsniveaus is dit verschil nog groter. Het aantal werkloze vrouwen vanaf 15 jaar is tussen 2019 en 2020 toegenomen met 8,1%, terwijl de werkloosheid onder mannen zo goed als stabiel is gebleven tussen 2018 en 2019³⁸.

Uit de cijfers blijkt ook duidelijk dat de arbeidsparticipatie van niet-Europese burgers in België veel lager ligt dan die van Belgen en Europese burgers. Het verschil is groot: voor Belgen bedraagt de arbeidsparticipatie in 2020 71,5%, tegenover 43,3% voor inwoners afkomstig uit landen buiten de EU. En deze situatie is al tien jaar vrij constant (EAK-enquête 2020).

Een baan hebben alleen sluit het risico op armoede ook niet uit. Ook werkenden met een equivalent beschikbaar inkomen van minder dan 60% van het equivalente nationale mediane inkomen dreigen in armoede terecht te komen. In 2019 bedroeg het aandeel van de werkenden in de bevolkingsgroep van 18 tot 64 jaar met een armoederisico maar liefst 24,1%! Bovendien hebben werkenden met een laag opleidingsniveau ook een hogere kans op armoede (12%) dan de totale actieve bevolking (4,8%)³⁹.

De analyse kan nog worden aangevuld met de indicator die wordt gebruikt om de armoede op Europees niveau te meten, namelijk die van de "huishoudens met een zeer lage werkintensiteit" (LWI). Deze indicator verwijst naar huishoudens waarin niemand werkt, of slechts in zeer beperkte mate.

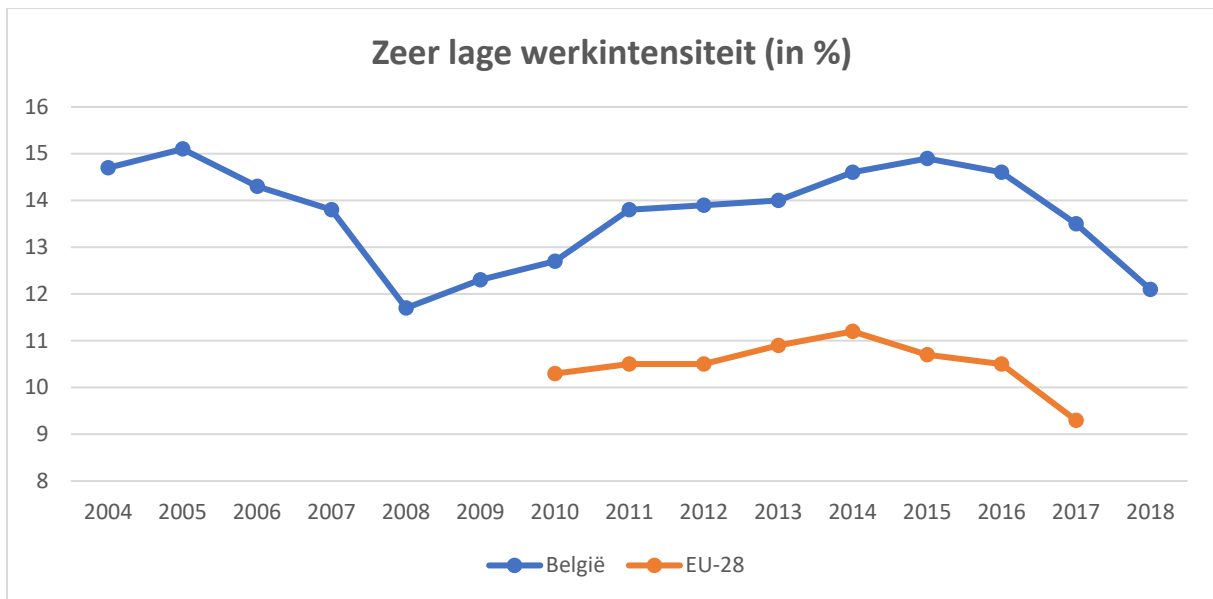
---

³⁶ <https://www.mi-is.be/nl/studies-publicaties-statistieken/armoede-en-handicap-belgie-2019>

³⁷ Covid-19: een plaag voor de sociale cohesie? ING Focus. 15/04/2021

³⁸ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/werkgelegenheid-en-werkloosheid>

³⁹ Bron: EU-SILC 2019

Bron: Eurostat

In 2017 waren er in België 13,5% huishoudens met een "zeer lage werkintensiteit", tegenover 9,3% voor de EU-28. Terwijl het gemiddelde percentage voor de EU-28 voor het eerst sinds de financiële crisis onder de drempel van 10% is gezakt, bedroeg deze indicator in 2018 voor België nog altijd meer dan 12%.

België scoort dus slecht: ons land telt het op een na hoogste percentage huishoudens met een zeer lage werkintensiteit binnen de EU-28. Op dit vlak is er dus nog heel wat werk te doen om het risico op armoede of sociale uitsluiting in België te verminderen⁴⁰.

De bovenstaande cijfers tonen aan dat de situatie in ons land minder goed is dan in veel andere landen. Onze resultaten op het gebied van werkgelegenheid zijn bijzonder matig voor laaggeschoolden, ouderen, personen met een handicap en personen met een migratieachtergrond.

Acties

41. Bijzondere aandacht besteden aan kwetsbare groepen en duurzame tewerkstelling in het verslag van de FOD Werkgelegenheid over diversiteit op de arbeidsmarkt.
42. Prijs van de arbeid: hervorming van de berekening van de IT om de toegang tot werk voor mensen met een handicap te bevorderen.
43. Ondersteuning en versterking van de intensieve begeleiding van eenoudergezinnen door de OCMW's (bijv. Miriam-project).
44. Initiatieven om de inzet van maatwerkbedrijven door de federale overheid te vergroten.
45. Proefprojecten opzetten om personen die legaal in België verblijven naar een duurzame oplossing te leiden (Fedasil en DVZ).

⁴⁰ Overlap armoederisico en zeer lage werkintensiteit <https://www.armoedecijfers.be/topic/overlap-armoederisico-en-zeer-lage-werkintensiteit>

De noodzaak van goede opleidingen en kwalificaties

Al even essentieel is het recht op onderwijs en vorming, die vaak een noodzakelijke voorwaarde zijn om aan de zoektocht naar werk te beginnen.

In 2019 had 11,3% van de bevolking van meer dan 15 jaar geen enkel diploma of alleen een diploma lager onderwijs; 19,8% had ten hoogste een diploma lager middelbaar onderwijs⁴¹; 36,0% een diploma hoger middelbaar onderwijs; 16,1% een diploma hoger onderwijs van het korte type of een beroepsgerichte opleiding en 16,7% een diploma hoger onderwijs van het lange type, een universitair diploma of een academische bachelor of master. Het percentage laaggeschoolde jongeren van 18 tot 24 jaar (d.w.z. die hoogstens het lager middelbaar onderwijs hebben afgewerkt) ligt lager dan het Europese gemiddelde.

Laaggeschoolden lopen steeds vaker het risico om uitgesloten te worden op de arbeidsmarkt. Personen met weinig of geen diploma's hebben een duidelijk grotere kans om in armoede terecht te komen (32,6%) dan hoogopgeleiden (6,0%). Het armoederisico onder laagopgeleiden is bovendien sterk gestegen: van 18,7% (EU-SILC 2005) naar 32,6 % (EU-SILC 2018)⁴².

Je eigen werkgever zijn

Het ondernemerschap in algemene zin en het werken als zelfstandige zijn eveneens hefbomen in de strijd tegen armoede. We moeten het ondernemerschap stimuleren, maar ook vermijden dat zelfstandigen in armoede terechtkomen. We moeten de mensen dus de nodige informatie en vaardigheden meegeven zodat ze hun persoonlijke project succesvol kunnen ontwikkelen. Bovendien moeten we hun sociale bescherming versterken, daarbij rekening houdend met de specifieke behoeften van de zelfstandigen.

Daarnaast moeten er steunmaatregelen worden uitgewerkt die vooral in de beginfase nuttig kunnen zijn. Zo denken we bijvoorbeeld aan de verstrekking van ethische microkredieten, geflankeerd door een begeleidingstraject om terug aan het werk te gaan, in welk statuut dan ook. Door een gebrek aan middelen (mobiliteit, telecommunicatie) kan het moeilijk of bijna onmogelijk zijn om het werk hervatten of zelf werkgelegenheid te creëren. De verstrekking van sociale microkredieten die beantwoorden aan de Europese gedragscode kunnen in het kader van een begeleidingstraject een oplossing zijn voor personen die geen toegang hebben tot de traditionele bankdiensten. Het is een van de pistes die in overweging kunnen worden genomen binnen een proces van werkhervatting.

Meer in het algemeen moet de impact van de evolutie van deze nieuwe arbeidsvormen (bijv. in de platformeconomie) op bestaansonzekerheid, armoede en toegang tot de sociale zekerheid worden geëvalueerd. Ze mogen niet leiden tot het ontstaan van nieuwe categorieën van werkende armen, in welk statuut ook, als werknemer of als zelfstandige.

Onderwijs en opvoeding

Jongeren worden bijzonder hard getroffen door de coronacrisis. Ze vinden moeilijker toegang tot de arbeidsmarkt, zeker wanneer hun basisopleiding onvoldoende is.

---

⁴¹ Vroegtijdige schoolverlaters <https://www.armoedecijfers.be/topic/vroegtijdige-schoolverlaters>

⁴² EU SILC 2018

Een hoog opleidingsniveau beschermt tegen de risico's van armoede. Zoals we hierboven al bespraken, begint de ongelijkheid vaak al bij de geboorte. In België leeft 20,6% van de kinderen in armoede, en hun aantal zal door de crisis waarschijnlijk stijgen naar 25% (UNICEF)⁴³. De negatieve impact dreigt nog vijf jaar aan te slepen, wat enorm lang is in het leven van een kind. De strijd tegen ongelijkheid begint dus bij het creëren van betere kansen voor iedereen vanaf de eerste levensjaren, via een versterkte kinderopvang⁴⁴. Kinderopvang biedt de ouder(s) immers de mogelijkheid werk te zoeken, waarvan wij het belang hierboven hebben belicht.

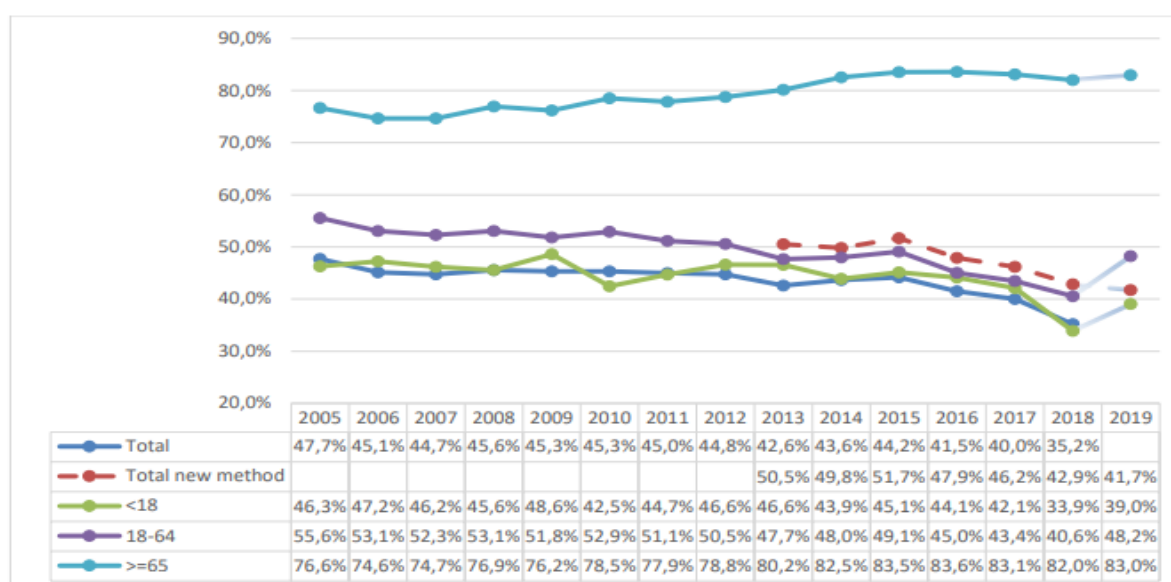
Daarom is ook ondersteuning via het onderwijs nodig. Maar in België is de toegang tot onderwijs nog te ongelijk⁴⁵. 8,4% van de jongeren (18-24 jaar) verlaat vroegtijdig de school zonder diploma lager middelbaar onderwijs. Onderwijs en kinderopvang zijn bevoegdheden van de gemeenschappen, maar deze problematiek vereist een geïntegreerde aanpak en breed overleg.

Acties

46. Het systeem van socio-professionele inschakeling van de OCMW's herbekijken en bijzondere aandacht besteden aan knelpuntberoepen.
47. Het recht op individuele opleiding voor iedere werknemer garanderen.
48. De opleiding van uitkeringsgerechtigden aanmoedigen door de combinatie van opleidingsvergoedingen en sociale uitkeringen toe te staan.
49. Opheffing van de discriminatie tussen beursstudenten en niet-beursstudenten die een leefloon ontvangen inzake de socio-professionele vrijstelling.
50. Vrijstelling van de vergoeding per opleidingsuur bij de berekening van het leefloon.

⁴³ <https://www.lesoir.be/338575/article/2020-11-18/comment-mettre-fin-au-scandale-de-la-pauvrete-des-enfants-en-belgique>

Figure 2.5.3. Effectiveness of social protection by age: % reduction of pre-transfer poverty rate due to social transfers, Belgium

Note: social transfers without pensions for age categories '<18' and '18-64' and 'TOTAL', pensions included for age category '>64'

Source : EU-SILC, EUROSTAT, Statistics Belgium. Note : break in time series in 2019.

⁴⁴ Er wordt erkend dat de voortzetting van al deze ingrepen en de collectieve formele en informele opleidingen de eerste drie levensjaren van het kind absoluut noodzakelijk zijn voor hun ontwikkeling. DGDE

⁴⁵ Rapport van de algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind 2019

De sociale zekerheid en sociale bescherming

De regering heeft zich niet alleen verbonden tot het verhogen van de werkzaamheidsgraad, maar ook tot het versterken van de sociale zekerheid en de sociale bijstand en het veiligstellen van de financiering van deze stelsels. Niemand is immers immuun voor tegenslagen (verlies van werk, ongeval, ziekte ...) en niet iedereen is in staat om te werken (langdurige ziekte, sommige handicaps, kinderen om voor te zorgen ...).

De prioriteit in het kader van dit plan om ongelijkheid weg te werken en armoede te bestrijden is te garanderen dat iedereen toegang heeft tot de mechanismen van onze sociale zekerheid. Dit systeem heeft de voorbije maanden opnieuw bewezen dat het een krachtig wapen is in de strijd tegen ongelijkheid en dat het helpt te voorkomen dat mensen in armoede dreigen te belanden.

Het beleid dat de regering voert om de pandemie te bestrijden vormt een duidelijk bewijs van het belang van de sociale zekerheid. De inzet is gigantisch: we moeten zowel de mensen als het sociaal weefsel beschermen. Dankzij maatregelen zoals de tijdelijke werkloosheid, de tijdelijke bevroering van de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen en het overbruggingsrecht kunnen we ondernemingen beschermen, ontslagen tegengaan en de koopkracht behouden.

De sociale zekerheid blijft een onmisbaar en betrouwbaar raderwerk dat de Belgen beschermt tegen "sociale risico's" (ongevallen, verlies van werk, ziekte ...) en hen ondersteunt tijdens de moeilijke momenten (geboorteverlof, kinderbijslag, ...). Of je nu arm of rijk bent, iedereen profiteert in de loop van zijn of haar leven van dit systeem (werkloosheid, gezondheidszorg, pensioen, ...) en iedereen draagt ertoe bij volgens zijn of haar middelen.

De sociale zekerheid is een kostbare uitvinding die al meer dan 75 jaar vorm geeft aan de solidariteit tussen rijken en armen, jongeren en ouderen, gezonde mensen en zieken, mensen met en zonder werk.

Meer dan de helft van de wereldbevolking geniet geen enkele vorm van bescherming, waardoor hen in geval van tegenslag een droevig lot wacht. In België is deze garantie verankerd in onze grondwet. Ze is ook opgenomen in het Europees sociaal handvest en sinds kort erkend als basisbeginsel van de Europese pijler van sociale rechten.⁴⁶ Dit beschermingssysteem waarborgt onder andere een minimumloon, waardoor armoede voor een groot deel kan worden voorkomen⁴⁷. Om het belang van dit stelsel toe te lichten: zonder de sociale zekerheid zou de armoede in België toenemen van ongeveer 14% naar meer dan 43%⁴⁸.

In deze legislatuur worden de sociale minima en de minimumpensioenen met 10,75% verhoogd, los van de indexeringen en de welvaartsenveloppe, om deze bedragen zo dicht mogelijk bij de Europese armoededrempel te brengen. Dit is een belangrijke stap in de goede richting.

In deze logica van een versterkte sociale zekerheid zal het minimumbedrag van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen al worden uitgekeerd vanaf de tweede in plaats van de zevende maand van de arbeidsongeschiktheid, zodat het inkomen van werknemers met een laag loon beter beschermd is in geval van ziekte. En zowel voor de werkloosheidsverzekering als het leefloon zal de

⁴⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/ip_21_820

⁴⁷ https://www.luttepauvrete.be/publications/10ansaccord/10ansaccord_02-1_Feltesse_FR.pdf

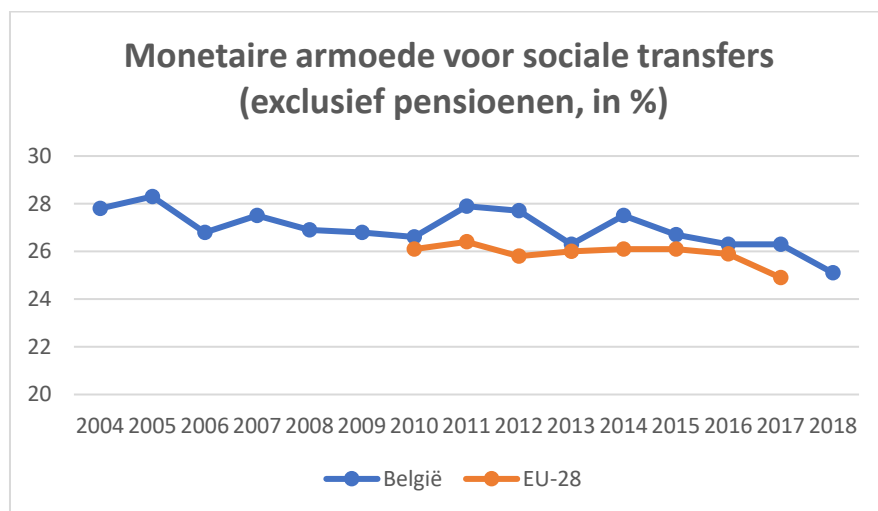
⁴⁸ Het evaluatierapport van het 3e federale actieplan voor armoedebestrijding toont aan dat als er geen sociale transfers waren, het armoederisico (financiële armoede) niet 14,9% maar 43,1% zou bedragen (2014)! Een recentere analyse (EU SILC 2019) wijst in dezelfde richting. Deze cijfers zijn inclusief pensioenen. Het armoederisico vóór sociale transfers (excl. pensioenen) loopt op tot 25,3% in België (2018).

berekeningsmethode worden aangepast zodat meer werken ook meer loont⁴⁹.

De sociale herverdeling in België en in de EU-28 speelt een belangrijke maatschappelijke rol als regulator. Zonder de sociale transfers zouden de armoede en sociale uitsluiting zodanig stijgen dat het Europese sociale en democratische model in gevaar komt. De sociale herverdeling mag in geen geval gereduceerd worden tot een kostenpost: ze bekrachtigt de solidariteit tussen de meest welvarende burgers en de minstbedeelden, tussen de mensen die werken en diegenen die geen werk hebben of niet meer werken. De sociale zekerheid is een belangrijke factor voor de emancipatie van individuele personen.

De specifieke maatregelen die genomen zijn in het kader van de gezondheids crisis (bijv. overbruggingsrecht en werkloosheid wegens overmacht 'corona') hebben aangetoond dat de sociale bescherming fungeert als een echte schokdemper. De sociale zekerheid moet dus worden gezien als een investering. Dat heeft de gezondheids crisis zeer duidelijk aangetoond. Dankzij de massale ingrepen die werden doorgevoerd in België kon vermeden worden dat een groot deel van de bevolking onder de armoededrempel werd geduwd. En deze massale ingrepen zullen de terugkeer naar een normale situatie vergemakkelijken wanneer de crisis uitdooft.

Een zeer goed voorbeeld is het feit dat de monetaire armoedegrade in België vóór sociale transfers hoger ligt dan het gemiddelde van de EU-28 (26,4% tegenover 24,9%), maar dat dit percentage na sociale transfers lager ligt dan het gemiddelde (cf. 15,9% tegenover 16,9%), wat een bewijs is van de sterkere sociale herverdeling in België.

Bron: Eurostat

Afhankelijk van de leeftijdscategorie is de impact van de sociale tegemoetkomingen trouwens anders geëvolueerd: deze impact is toegenomen voor de vijfenzestigplussers, maar afgenomen voor de andere categorieën.

Het is dus belangrijk om de inspanningen op dit vlak voort te zetten, zodat dit kostbare instrument voor iedereen kan worden ingezet, zoals artikel 23 van de grondwet het trouwens voorschrijft.

De sociale zekerheid moet zich ook aanpassen aan de maatschappelijke evoluties (nieuwe vormen van samenwonen, nieuwe gezinssamenstellingen, liefdesrelaties, ...). Deze aanpassing moet enerzijds

⁴⁹ Regeerakkoord 30/09/2020, p. 38

bijdragen aan de versterking van het verzekeringsprincipe en anderzijds aan de strijd tegen armoede. Uit de voorgaande cijfers blijkt immers dat de bestaansonzekerheid toeneemt afhankelijk van de individuele levensomstandigheden. De individualisering van de rechten is noodzakelijk om iedereen toe te laten te kiezen voor het leven dat hij of zij wil zonder daarvoor gestraft te worden. Vandaag lijden er nog te veel mensen, en vooral vrouwen, onder de gevolgen van keuzes die hen alleen zouden mogen aanbelangen⁵⁰. De obstakels met betrekking tot levenskeuzes die de benutting van sociale rechten in de weg staan, moeten worden weggewerkt.

Acties

51. Ondersteuning, in het kader van de federale bevoegdheden, van de uitvoering van het project „Territoires Zéro Chômeur De Longue Durée”.
52. Ontwikkeling van een simulatietool waarmee mensen die een IT/IVT of invaliditeitsuitkering ontvangen, van tevoren kunnen berekenen wat de gevolgen zijn van het combineren van deze tegemoetkoming(en) met inkomsten uit arbeid.
53. Bijzondere aandacht schenken aan mensen die structureel actief zijn in de platformeconomie, om hen goede arbeidsvoorwaarden en een betere sociale bescherming te bieden.
54. Verbeterd toezicht op de toepassing van de regels inzake uitzendarbeid (samen met de gewesten).
55. Uitvoering van het mechanisme van responsabilisering in geval van misbruik van opeenvolgende tijdelijke dagcontracten overeenkomstig het komende advies van de NAR.
56. Evaluatie van de toepassing van de maatregelen betreffende de verplichting van de werkgevers om voorrang te geven aan deeltijdse werknemers en maatregelen voorstellen voor een betere uitvoering van deze verplichting.
57. De tijdelijke combinatie van een inkomen uit arbeid met sociale uitkeringen toestaan tijdens de overgang van inactiviteit naar werk. Het stimuleren van (deeltijdse) tewerkstelling met behoud van een deel van de uitkering, om de werkhervatting te stimuleren en te ondersteunen.
58. Onderzoeken of het mogelijk is afgeleide rechten te behouden in het kader van een werkhervatting.
59. Onderzoek en evaluatie van de mogelijkheid om een bevrozing van de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen tijdens het moederschapsverlof in te voeren.
60. Onderzoeken of de sociale en fiscale regelgeving nog is aangepast aan de huidige vormen van samenleven (met inbegrip van nieuwe vormen van samenwonen en solidariteit zoals intergenerationele cohousing).
61. Afschaffing van de "prijs van de liefde" door het inkomen van personen met een handicap enerzijds en dat van hun partner anderzijds los te koppelen bij de berekening van het bedrag van de integratietegemoetkoming.
62. Onderzoek en evaluatie van de mogelijkheid om bij de berekening van het leefloon geen rekening te houden met de middelen van meerderjarige verwanten in opgaande of neergaande lijn van de eerste graad met wie de begunstigde samenwoont.
63. Onderzoek en evaluatie van de mogelijkheid om het samenwoningsstatuut voor jongeren (tot 30 jaar) af te schaffen.
64. Onderzoek en evaluatie van de mogelijkheid om de gezinsbijslag vrij te stellen in de berekening van het leefloon indien de jongere de gezinsbijslag zelf ontvangt.
65. Vereenvoudiging van de regels voor het toestaan van vrijwilligerswerk voor uitkeringsgerechtigden.

---

⁵⁰ <https://www.cffb.be/commission-jeunes-lindividualisation-des-droits-sociaux/>

66. Afschaffing van de correctiecoëfficiënt bij de berekening van de proportionele pensioenen voor zelfstandigen.
67. Ondersteuning van het minimumpensioen voor meewerkende echtgenoten in de pensioenregeling voor zelfstandigen.
68. Ondersteuning van het minimumpensioen voor onthaalouders in de pensioenregeling voor werknemers.
69. Hervorming van de overgangsuitkering in de pensioenregeling voor werknemers, ambtenaren en zelfstandigen.
70. Evaluatie van de verhoging van de laagste uitkeringen aan het einde van de legislatuur, om de beleidsmakers in de volgende legislatuur de nodige richtsnoeren te geven over wat prioritair moet worden gedaan om kwetsbare individuen en gezinnen te ondersteunen door werkgelegenheidsvallen te vermijden.
71. Bestudering van de mogelijkheid om de integratietegemoetkoming op te splitsen in een forfaitair en een variabel deel, om het behoud van afgeleide rechten te garanderen.
72. Evaluatie van de mogelijkheden om de vrijstellingen in het kader van de IGO-berekening uit te breiden tot de steunmaatregelen die naar aanleiding van de 6e staatshervorming zijn overgedragen aan de deelstaten.
73. Verlening van extra financiële steun aan huishoudens met een ontoereikend inkomen op basis van referentiebudgetten (REMI-project).
74. Verhoging van het plafond voor de berekening van de proportionele pensioenen voor werknemers en zelfstandigen.
75. Verhoging van de minimumpensioenen voor de drie stelsels (werknemers, zelfstandigen, ambtenaren).
76. Verhoging van de IGO in de richting van de armoedegrens.
77. Verhoging van de minimale werkloosheidsuitkeringen tot de armoedegrens in het kader van de armoedebestrijding.
78. Verhoging van het leefloon in de richting van de armoedegrens.
79. Verhoging van de inkomensvervangende tegemoetkoming in de richting van de armoedegrens.
80. Vrijstelling van de integratietegemoetkoming bij de berekening van de bestaansmiddelen voor het leefloon.
81. Optrekken van het grensbedrag voor tussenkomst van het FSO (30.500 euro in plaats van 25.000 euro) en afschaffing van de specifieke maximumbedragen.
82. Verbetering van de levens- en werkomstandigheden van sekswerkers.
83. Verbetering van de verhoogde tegemoetkoming voor kwetsbare doelgroepen in 2 stappen.
84. Toekenning van het minimumbedrag van de arbeidsongeschiktheidsuitkering vanaf de eerste maand.
85. Verdere uitbouw van een sociale bescherming van goede kwaliteit voor alle werkenden, ongeacht hun statuut (zelfstandigen, ambtenaren, werknemers).
86. Altijd rekening houden met het standstill-beginsel dat in de grondwet is vastgelegd (verbod om het niveau van bescherming door de sociale zekerheid aanzienlijk te verlagen).

3e pijler: de emancipatie en inclusie van iedereen in een veranderende samenleving waarborgen

Armoede beperkt zich niet alleen tot het financiële aspect. Een inkomen vormt op zich geen garantie voor emancipatie en een volwaardige inclusie in de samenleving. Armoede heeft veel verschillende facetten en heeft op korte, middellange en lange termijn een impact op diverse aspecten van het leven. Daarom moeten we volop inzetten op een totale benadering die de mens in al zijn dimensies in beschouwing neemt en verschillende vormen van ongelijkheid aanpakt: toegang tot gezondheidszorg, juridische bijstand, huisvesting, een gezonde omgeving, onderwijs, cultuur, ...

Ondanks de inspanningen die al geleverd zijn, is deze algemene toegang immers nog verre van gewaarborgd. Om te slagen, moet het beleid tegen armoede worden geïntegreerd in een visie die gericht is op een totale emancipatie. Deze emancipatie kan in ieder geval niet worden verwezenlijkt zonder de onderstaande aspecten, die een gezamenlijk aanpak vergen. Ze bieden een antwoord op fundamentele behoeften: toegang tot gezondheidszorg, juridische bijstand, digitale technologie, het recht op huisvesting, het recht om in een gezonde omgeving te leven, toegang tot cultuur en ontspanning. De meeste van deze basisrechten zijn trouwens opgenomen in artikel 23 van de grondwet.⁵¹

De non take-up, de digitale kloof en mobiliteitsproblemen zijn stuk voor stuk hinderpalen voor de uitoefening van deze fundamentele rechten. Ongelijkheid op het gebied van mobiliteit is van invloed op de toegang tot werk en tot basisgoederen en -diensten, en is daarom een transversaal element van toegankelijkheid dat ook moet worden aangepakt.

Een beleid tegen armoede zal maar effect hebben als rekening wordt gehouden met al deze dimensies, die stuk voor stuk prioritair zijn. Zeker in een tijdperk waar de digitale evolutie steeds sneller gaat en klimaatontwrichting zijn intrede doet, is een brede armoede-aanpak onmisbaar zodat niemand achterop blijft.

---

⁵¹ Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid :

- 1° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen;
- 2° het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;
- 3° het recht op een behoorlijke huisvesting;
- 4° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu;
- 5° het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing;
- 6° het recht op gezinsbijslagen.

Toegang tot gezondheidszorg en ziektepreventie

Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie⁵² is gezondheid een toestand van volledig fysiek, geestelijk en sociaal welbevinden en niet van louter het ontbreken van ziekte. De sociale determinanten van gezondheid tonen aan dat er gezondheidsongelijkheid is, m.a.w. verschillen volgens een sociale gradiënt die toeneemt van de armste naar de rijkste bevolkingsgroepen.

In ons land vloeit een aanzienlijk deel van het budget van de sociale zekerheid - 34,7% - naar de gezondheidszorg. Daardoor is een groot aantal landgenoten in principe beschermd tegen gezondheidsrisico's.

Maar zelfs al hebben wij in ons land een van de beste sociale beschermingsstelsels ter wereld, toch leidt de sociale ongelijkheid ook hier tot ongelijkheid op gezondheidsvlak.

“Responsabilisering is het nieuwe sleutelwoord: als we mensen responsabiliseren, zullen ze zorg dragen voor hun gezondheid. Toch wijst alles erop dat de individuele verantwoordelijkheid maar een zeer kleine rol speelt in de mechanismen die onze gezondheid bepalen. (...) Onze gezondheid hangt af van de omgeving waarin we opgroeien en leven. (...). Keuzes voor de gezondheid in haar brede definitie van fysiek, mentaal en sociaal welzijn zijn helemaal niet vanzelfsprekend wanneer je moet kiezen tussen verschillende basisbehoeften (...).”⁵³

Armoede gaat gepaard met een diepe onrechtvaardigheid. Vanaf de geboorte ligt het sterftecijfer bij de minstbedeelden immers veel hoger, en deze trend houdt hun hele leven lang aan. Deze vaststelling is schrijnend voor een land als België met een sterke gezondheidszorg en moet dan ook dringend aangepakt worden.

Uit de armoedebarmometer van de POD Maatschappelijke Integratie blijkt dat 8,7% van de personen die blootgesteld zijn aan het armoederisico in een gezin leven waarin minstens één gezinslid zorgen moest uitstellen. Voor de laagste inkomens ligt het percentage hoger dan het EU-gemiddelde.⁵⁴ De coronacrisis dreigt dit fenomeen van uitgestelde zorg nog te versterken⁵⁵.

De EU-SILC 2019 enquête toont trouwens aan dat 2,8% van de bevolking die ouder is dan 16 jaar en een onderzoek of medische behandeling nodig heeft die niet heeft gekregen. Voor 77,7% van hen is het missen of uitstellen van die zorg het gevolg van financiële problemen. 4 op de 10 personen met een armoederisico schatten hun gezondheid negatief in!

De EU-SILC cijfers tonen ook dat het aantal mensen die bepaalde zorgen uitstellen of niet hebben gekregen om financiële redenen is toegenomen: van 0,5% van de volwassenen in 2008 naar 2,2% in 2016⁵⁶.

---

⁵² https://www.who.int/social_determinants/french_adelaide_statement_for_web.pdf?ua=1

⁵³ Myriam De Spiegelaere Ecolé de santé publique – ULB – petite encyclopédie des idées reçues sur la pauvreté

⁵⁴ Opgelet: door een hervorming van de EU-SILC-enquête is er een breuk in de cijferreeks in 2019. Hierdoor zijn de cijfers vanaf 2019 niet vergelijkbaar met die van eerdere jaren. De evolutie de jaren voordien spreekt echter voor zich.

⁵⁵ Enquête van de UCLouvain gepubliceerd in het tijdschrift “Regards économiques” over de omvang van het probleem van gemiste of uitgestelde zorg tijdens de eerste lockdown, lente 2020. 3 op de 4 personen zeggen dat ze hebben afgezien van medische zorg.

<https://www.alterechos.be/le-confinement-a-verrouille-lacces-aux-soins/>

⁵⁶ <https://kce.fgov.be/nl/kan-iedereen-met-dezelfde-zorgbehoeften-evenveel-en-even-vlot-gebruik-maken-van-gezondheidszorg>

Wat tandheelkundige onderzoeken en behandelingen betreft, moest 6,8% van de Belgen van ouder dan 16 zorg uitstellen. Voor 65,9% van hen was dat om financiële redenen. Een deel van de Brusselse bevolking, werklozen en huurders zijn ook bijzonder kwetsbaar met betrekking deze indicatoren. Het gaat bovendien om een vorm van non take-up met directe gevolgen.⁵⁷

Een betere toegang tot preventieve en primaire zorg is nochtans zowel gunstig voor de patiënt als voor de ziekteverzekering, omdat mensen die hun doktersbezoek zo lang mogelijk uitstellen daarna geconfronteerd worden met grotere problemen en vaak een beroep moeten doen op secundaire zorg (die duurder is). Het uitstellen van zorg kost de gemeenschap veel geld.

Deze gezondheidsongelijkheid betekent dat alle initiatieven om de toegang tot de eerstelijnszorg te versterken gerechtvaardigd zijn: medische huizen, health community workers, vernieuwende programma's die gesteund worden door het RIZIV (waaronder de samenwerking met de ervaringsdeskundigen), ...

Gezien het verband tussen armoede en gezondheid, moet ook bijzondere aandacht worden besteed aan duurzame en betaalbare voeding. Zoals het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting aanbeveelt, kan dit onder andere gebeuren door het recht op kwaliteitsvoeding te ontwikkelen, door biologische voeding toegankelijker te maken voor personen die in armoede leven en door de spelers in de sector van de duurzame voeding te sensibiliseren om duurzame voeding toegankelijk te maken voor iedereen.

Een ander voorbeeld: in België kunnen mensen die hier geen wettig verblijf hebben ook medische hulp krijgen bij de DMH. Dat is niet alleen een kwestie van solidariteit, maar ook van een goed beheer van de volksgezondheid. Het is belangrijk om de toegang tot dit basisrecht te blijven waarborgen door de mogelijkheden voor een harmonisering van het huidige systeem na te gaan.

Als gevolg van de coronacrisis wordt, naast het probleem van de uitgestelde zorg, ook een toename van de mentale gezondheidsproblemen verwacht. De Taskforce heeft hiervoor reeds een budget van 10 miljoen vrijgemaakt.

Ten slotte zijn vrouwen op het vlak van gezondheid de grootste slachtoffers. Zij stellen vaker zorgen uit⁵⁸, terwijl zij specifieke zorgen behoeven (zwangerschap, gynaecologisch onderzoek, ...). Een van de aandachtspunten in dit kader is de strijd tegen menstruatiearmoede, waarin de federale regering al 200.000 euro heeft geïnvesteerd. Tegelijkertijd zullen er binnenkort ook noodzakelijke verzorgingsproducten worden toegevoegd aan de voedselpakketten.

---

⁵⁷ Noodzakelijke medische en tandheelkundige zorgen zijn niet voor iedereen toegankelijk
<https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting>

⁵⁸ <https://www.institut-solidaris.be/index.php/reportdesoinsdesante-2020/> De ongelijkheid tussen vrouwen en mannen op het vlak van gezondheidszorg blijft bestaan: meer dan de helft van de vrouwen ziet minstens eenmaal af van zorg (52,6%), tegenover 40,8% bij de mannen. Eenoudergezinnen, die meestal geleid worden door vrouwen, worden heel hard getroffen door het fenomeen van de uitgestelde zorg (60,5% heeft minstens één keer zorg uitgesteld).

Acties

87. Uitvoering van een of meer gezondheidscommunicatiecampagnes die zijn aangepast aan / gericht op de meest kwetsbare groepen en hun netwerken en actoren.
88. Onderzoeken van de mogelijkheid om een humanitaire apotheek op te richten.
89. Uitvoering van het project ter bestrijding van menstruatiearmoede in gevangenissen.
90. Een juridische basis voorzien voor de registratie van niet-terugbetaalde geneesmiddelen, onderzoeken voor welke geneesmiddelen en met welke doelgroepen gerichte maatregelen kunnen worden genomen om de betaalbaarheid te verbeteren.
91. Het principiële verbod op de derdebetalersregeling opheffen en een nieuwe veralgemening van de derdebetalersregeling onderzoeken.
92. Invoering van een extra plafond voor terugbetalingen in het systeem van de maximumfactuur, om de betaalbaarheid van de zorg voor personen en gezinnen met een laag inkomen te verbeteren.
93. Verlaging van de drempel voor toegang tot geestelijke gezondheidszorg voor kwetsbare groepen - maatregel voor kwetsbare personen die geestelijke gezondheidszorg nodig hebben.
94. Bij contacten met personen zonder wettig verblijf, zo nodig informatie verstrekken over het systeem voor dringende medische hulp (Fedasil en DVZ).

Toegang tot juridische bijstand

De toegang tot juridische bijstand is een essentieel instrument om de rechten van iedereen te waarborgen, wetende dat de toegang tot juridische bijstand voorafgaat aan de effectieve uitoefening van de rechten voor een rechtbank.

Personen die in armoede leven hebben vaak geen toegang tot justitie of slagen er niet in verhaal te halen wanneer ze schade hebben geleden door bepaalde handelingen of nalatigheden. Ze stoten dikwijls op verschillende obstakels: ze kunnen hun klacht bijvoorbeeld niet registreren omdat de procedure te veel kost of omdat ze het recht niet kennen. Bovendien ligt de drempel voor de terugbetaling van juridische hulp lager dan de armoededrempel. Dat betekent dat niet alleen mensen die in armoede leven, maar ook mensen uit de lagere middenklasse volgens de huidige regels “teveel inkomsten” hebben om juridische bijstand te genieten.

Zonder reële toegang tot justitie kunnen zij geen schadeloosstelling eisen en krijgen voor schendingen van hun rechten, waardoor hun kwetsbaarheid, onzekerheid en isolement nog toeneemt en zij verder verarmen. In de praktijk hebben deze mensen onvoldoende middelen om zelf de gerechtskosten te dragen, in verschillende domeinen: familierecht, huisuitzettingsprocedures, beroepsprocedures, ... Deze meervoudige problematiek vraagt een aanpak op verschillende fronten en een goede samenwerking tussen advocaten en maatschappelijk werkers.

Het komt erop aan een in hoofdzaak reactieve benadering in te ruilen voor een meer proactieve aanpak van de sociale en juridische kwesties en problemen, en het is de taak van de regering om de burgers correct te informeren. Naar het voorbeeld van Canada zouden er middelen kunnen worden vrijgemaakt voor een duidelijk en eenvoudig taalgebruik, zodat de informatie en adviezen begrijpelijk zijn voor al wie om juridische bijstand vraagt⁵⁹.

---

⁵⁹ <https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2019/20190403ND>

Acties

95. Digitalisering van justitie en terbeschikkingstelling van „kiosk-pc's” in rechtbanken voor mensen zonder digitale middelen.
96. Verhoging van de inkomensgrenzen voor de toegang tot juridische tweedelijnsbijstand.
97. Vermindering van de administratieve last voor de aanvrager van juridische tweedelijnsbijstand.
98. Evaluatie van de uitvoering van de wet van 22 april 2019 tot het toegankelijker maken van de rechtsbijstandsverzekering.
99. In samenwerking met de lokale autoriteiten, werken aan de oprichting van uniforme loketten in de rechtbanken waar de mensen terecht kunnen met al hun vragen.
100. De lijst van niet voor beslag vatbare goederen bijwerken; rekening houden met de maatschappelijke behoeften en noden van de 21e eeuw.
101. Ontwikkeling van initiatieven om juridische taal begrijpelijker te maken, vooral voor kwetsbare groepen. Afstappen van de soms ingewikkelde standaardbrieven en overgaan tot een meer empathische en persoonlijke communicatie van justitie met rechtzoekenden.
102. Digitalisering van de procedures voor het bewind van goederen.

Toegang tot huisvesting en de strijd tegen dakloosheid

Een domicilie en een thuis hebben is een onmisbare stap om je sociale, politieke en burgerrechten te genieten. Zonder woning is het onmogelijk om je te ontwikkelen, werk te zoeken, je burgerschap uit te oefenen ...

Zonder “thuis” moeten leven is een grove onrechtvaardigheid en een schending van de fundamentele rechten. Dak- en thuisloosheid zijn al vele jaren een maatschappelijk probleem, en daklozen vormen een prioritaire doelgroep waar verschillende publieke autoriteiten en in het bijzonder de federale staat zich sterk om bekommeren.

Volgens de bepalingen van het herziene Europees Sociaal Handvest heeft eenieder die geen voldoende middelen van bestaan heeft, recht op sociale zekerheid en geneeskundige bijstand (art. 13) en heeft iedereen recht op huisvesting (art. 31).

Dakloosheid in cijfers

Bruikbare cijfers over de omvang van het fenomeen en over de kenmerken van het profiel van de doelgroep zijn noodzakelijk om het probleem van de dakloosheid efficiënt te kunnen aanpakken. Hoeveel mensen leven er op straat, hoeveel chronische daklozen worden ondersteund in het kader van het programma "Housing first" (een vernieuwende aanpak waarbij een woning de eerste stap is voor de re-integratie in de maatschappij), hoeveel mensen leven noodgedwongen bij vrienden of familie, hoeveel jonge volwassenen worden opgevangen in het institutionele parcours voor daklozen, enzovoort. Dergelijke cijfers zijn cruciaal om een aangepast en doeltreffend beleid te ontwikkelen.

Op verzoek van de Koning Boudewijnstichting en in samenwerking met zowel de lokale besturen als een groot aantal organisaties, instellingen en vrijwilligers, hebben de **KU Leuven** en de **ULiège** eind

oktober 2020 het aantal **daklozen** en **thuislozen** in de steden **Aarlen, Luik** en **Gent** in de provincie **Limburg** geteld.⁶⁰

- Gent: 1472 volwassenen en 401 kinderen
- Limburg: 932 volwassenen en 285 kinderen
- Aarlen: 149 volwassenen en 69 kinderen
- Luik: 422 volwassenen en 78 kinderen
- Leuven (februari 2020): 466 volwassenen, 90 kinderen.
- In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (november 2020) wordt hun aantal geschat op 4380 volwassenen en 933 kinderen.

De tellingen op het terrein laten een duidelijk én alarmerend beeld zien. Deze gegevens zouden binnenkort moeten worden aangevuld met statistieken over de daklozen die ingeschreven zijn op een referentieadres, door de invoering van een specifieke code in het Rijksregister.

Op het terrein zien we trouwens nog problemen met de interpretatie en uitvoering van de toekenning van het referentieadres. Hiervoor moeten de bevoegdheden van Maatschappelijke Integratie en Binnenlandse Zaken (bijhouden van de bevolkingsregisters) nog worden uitgeklaard.

De gezondheidscrisis heeft ons ook een voor de hand liggende les geleerd, namelijk dat het zonder thuis niet mogelijk is om beschutting te zoeken, de lockdownregels na te leven en je eigen gezondheid en die van anderen te beschermen.

Daarom heeft de Taskforce kwetsbare groepen 2.0 snel de noodzaak ingezien om de opvang-, overnachtings- en begeleidingsinitiatieven voor daklozen te versterken. Deze organisaties en instellingen zorgen voor begeleidingstrajecten die hen toegang bieden tot rechten zoals preventieve zorgverlening via tests en binnenkort ook vaccinaties. Naast de versterking van de middelen voor socio-sanitaire ingrepen, is er ook beslist de opvangstructuren te verlengen tot 30 juni 2021.

Waar deze maatregelen een antwoord zijn op een noodsituatie, moeten wij ook een structureel beleid tegen dakloosheid en thuisloosheid ontwikkelen. Hiervoor moeten verschillende prioritaire acties worden uitgevoerd.

Er moet resoluut worden ingezet op de begeleiding naar een leven dat niet meer op straat of in tijdelijke opvangstructuren wordt geleefd, binnen een benadering die gebaseerd is op de 'housing first' begeleidingstrajecten voor chronische daklozen, met bijzondere aandacht voor dakloze vrouwen. Anderzijds moet elk initiatief om daklozen te re-integreren door hen een woning te bezorgen worden ondersteund om de cirkel van onzekerheid en sociale vervreemding te doorbreken. Sociale noodhulp en herinschakelingsacties die zich in eerste instantie toespitsen op huisvesting zullen hand in hand moeten gaan, zodat de continuïteit van de begeleiding verbeterd wordt.

De verwachte resultaten zullen afhangen van een goede samenwerking tussen de federale staat en de deelstaten. Binnen een interministeriële conferentie moet er dan prioritair werk gemaakt worden van een vernieuwing van het samenwerkingsakkoord inzake dakloosheid en thuisloosheid.

Opmerking: uit de indicatoren blijkt dat armoede in de eerste plaats huurders treft, en vooral huurders op de markt van de particuliere woningen. Dit aspect wordt hier niet belicht.

---

⁶⁰ Dak- en thuisloosheid geteld, om tot effectieve oplossingen te komen <https://www.kbs-frb.be/fr/Newsroom/Press-releases/2021/20210317AJHomeless2>

Acties

103. Onderzoek van de geschiktheid, in het kader van de installatiepremie voor daklozen, van een aanvullende uitkering voor elk minderjarig en meerderjarig kind.
104. Uitbreiding van de Housing First-begeleidingstrajecten - huisvestingsoplossing in grote steden, via steun van de Nationale Loterij. (
105. Europees platform tegen dakloosheid: De verklaring van Lissabon van 21 juni 2021 over dakloosheid en het uitbannen ervan tegen 2030 omzetten in operationele doelstellingen en bijdragen tot de resultaten van het Europees platform inzake dakloosheid.
106. Een regelmatige nationale telling organiseren (één om de twee of vier jaar, in coördinatie met de lokale tellingen die door de Koning Boudewijnstichting worden gecoördineerd en de telling van Brussel), met interfederale financiering waarbij de verschillende overheden bijdragen aan een specifiek deel van een dergelijk initiatief (federale, regionale, lokale overheden, enz.).
107. Vereenvoudiging van de beroepsprocedure in geval van de weigering van voorlopige registratie voor deze kwetsbare bevolkingsgroep.
108. Harmonisering van het gebruik van het referentieadres via één enkele omzendbrief om de toegang tot rechten voor iedereen te waarborgen.
109. Herziening van de samenwerkingsovereenkomst inzake dakloosheid (tabel 146)

Toegang tot een gezonde omgeving

Het politieke toneel wordt vandaag bijna volledig beheerst door de pandemie. Maar de klimaat- en milieucrisis en de gevolgen daarvan zijn even prangende kwesties, die vereisen dat we meteen en massaal in actie komen. De meest kwetsbare groepen worden niet alleen keihard getroffen door de gezondheidscrisis, maar ook door de klimaat- en milieuveranderingen, waaraan ze meer dan proportioneel blootgesteld zijn. Zo wonen ze in de meest vervuilde wijken met het minste toegang tot verkoelende natuur of in de slechtst geïsoleerde huizen met de hoogste energiefacturen.

Mensen die in armoede leven worden zwaarder getroffen door de gevolgen van de klimaatverandering en milieuvervuiling. Uit de cijfers van de EU-SILC enquête blijkt dat 18,8% van de Belgen die onder de armoededrempel leven te maken hebben met problemen van vervuiling, afval of andere milieuproblemen, tegenover 14,4% van de Belgen die boven de armoededrempel leven.

De klimaat- en milieuevoluties versterken bestaande economische en sociale ongelijkheden. Voor mensen die in armoede leven is het moeilijker om duurzame keuzes te maken. Bij een ondoordacht beleid komen prikkels voor duurzame keuzes via mattheüseffecten niet altijd bij de doelgroepen terecht die er het meeste nood aan hebben. En dat terwijl de ecologische voetafdruk van personen in armoede kleiner is⁶¹. Ook al vertegenwoordigen de meest vervuilende verbruikscategorieën (zoals energie en woningen) een groter aandeel in de uitgaven van gezinnen in armoede, dan nog stoten de 10% rijksten twee keer zoveel broeikasgassen uit als de 10% armsten⁶².

Onze samenleving neemt concrete maatregelen om onze impact op het milieu en het klimaat te beperken en de doelstellingen te bereiken die zijn vastgelegd in het akkoord van Parijs. België bereidt daarom een nieuw plan voor duurzame ontwikkeling voor. Dat plan zal oog hebben voor de sociale

---

⁶¹ <https://www.armoedebestrijding.be/duurzaamheid-en-armoede-een-bijdrage-aan-politiek-debat-en-politieke-actie/>

⁶² <https://www.weliswaar.be/welzijn-zorg/hoe-kunnen-armoedebestrijding-en-ecologische-duurzaamheid-samengaan>

impact van de veranderingen in het klimaat en het milieu en van de maatregelen die hiervoor worden genomen. Het komt erop aan synergieën te vinden tussen klimaat- en milieubeleid en armoedebestrijding. Het zijn problemen die samen aangepakt moeten worden. Een klimaatbeleid moet ook een armoedebestrijding zijn, en armoedemaatregelen moeten ook klimaatvriendelijk zijn. De transitie moet een rechtvaardige transitie zijn, met oog voor het principe “leave no one behind”.

Het beleid voor duurzame ontwikkeling mag niet eendimensionaal zijn. Het moet zowel rekening houden met milieukwesties als met de sociale ontwikkeling. Dat houdt in dat er rekening zal moeten worden gehouden met een drievoudige ongelijkheid⁶³ die de meest behoeftigen treft:

- De ongelijke verdeling van de omgevingskwaliteit tussen individuen en groepen
- De ongelijke impact van het milieubeleid volgens de sociale categorie (bijvoorbeeld op fiscaal vlak)
- De ongelijke toegang tot het bepalen van het milieubeleid volgens het sociale en politieke statuut, of in elk geval de moeilijkheid voor bepaalde categorieën van de bevolking om toegang te hebben tot informatie over de bepaling en uitdagingen van dergelijk beleid

Acties

110. Opwaardering van het gas- en elektriciteitsfonds om de curatieve middelen uit te breiden en de OCMW's in staat te stellen een preventief beleid te ontwikkelen.
111. Werken aan een hervorming van het sociaal tarief, met name op basis van het tussentijds verslag van de experts van de NBB van 11 juni 2022.
112. Opwaardering van het stookoliefonds om in te spelen op de prijsstijgingen en nieuwe verbruikspatronen.
113. De btw op elektriciteit verlagen van 21% naar 6% tot 31/12/22 en afhankelijk van de evolutie van de prijzen een besluit nemen over de verlenging van deze maatregel.
114. De btw op aardgas verlagen van 21% naar 6% tot 31/12/22 en afhankelijk van de evolutie van de prijzen een besluit nemen over de verlenging van deze maatregel.
115. Toekenning van een elektriciteitscheque van 100 euro aan alle mensen met een individuele meter.
116. Toekenning van een energiecheque van 80 euro aan mensen die recht hebben op een verhoogde tegemoetkoming.
117. Toekenning van een cheque van 200 euro aan alle huishoudens die verwarmen met stookolie, propaan of butaan.
118. Verhoging van de referentiedrempels en dus van de verwarmingstoelage, afschaffing van het maximumbedrag waarvoor de toelage in het kader van het sociaal stookoliefonds kan worden aangevraagd.
119. Hervorming van de energiefondsen door de preventieve as te versterken (via de OCMW's) die essentieel is in de strijd tegen energiearmoede, en door de werkingskosten van deze verschillende fondsen te verdelen.
120. Optimalisering van de steun in geval van energiearmoede, met name door de non take-up van rechten te bestrijden.
121. Met het oog op een rechtvaardige transitie zullen de federale milieubeleidslijnen en -plannen bij hun ontwerp, uitvoering en evaluatie rekening houden met sociale kwesties, werkgelegenheid en armoedebestrijding.

---

⁶³ Dictionnaire des inégalités – socio-ecologische ongelijkheid - Eloi Laurent

Toegang tot voedsel en materiële hulp

De inflatie leidt tot hogere voedselprijzen. De internationale crisis versterkt de tekorten, of althans de vrees voor tekorten, en dat veroorzaakt een opwaartse prijsspiraal. In een recent nieuwsbericht stelt Statbel: “De inflatie voor voeding (inclusief alcoholische dranken) is de afgelopen maanden fors toegenomen; in november was ze nog 0,47%. De inflatie van voornamelijk brood, granen en andere eetbare oliën (waaronder frituurolie) zijn de afgelopen maanden sterk gestegen. Zo bedraagt de inflatie voor brood deze maand [april 2022] 10,2%, in november [2021] was dit nog 1,7%. Voor granen is dit nu 9,3%, ten opzichte van 0,6% in november. Voor andere eetbare oliën is de inflatie deze maand 25,4%, ten opzichte van 13,1% in november.”⁶⁴

Deze cijfers tonen de omvang van de prijsstijgingen en geven aan dat er, naast de maatregelen die al van kracht zijn, mogelijk nog andere acties noodzakelijk zullen zijn.

Acties

122. De toegang tot en informatie over gezonde en duurzame voeding garanderen - Federaal Voedings- en Gezondheidsplan (2021-2030).
123. Terbeschikkingstelling van tweedehands materiaal aan OCMW's door de FOD Financiën om kwetsbare gezinnen te helpen.
124. Schenking van bepaalde goederen die door de administratie van de douane en accijnzen in beslag zijn genomen aan armoedebestrijdingsorganisaties.
125. De middelen voor voedselhulp verhogen en rekening houden met de inflatie.
126. Toekenning van de voor materiële hulp bestemde middelen (menstruatiearmoede, hygiënekits, ...)

Toegang tot technologie: rekening houden met de digitale kloof

De digitalisering heeft onze levens en onze omgeving grondig veranderd de laatste jaren. De coronacrisis en de daarmee gepaarde maatregelen hebben het belang van de toegang tot deze technologieën en de kennis ervan aangetoond en het gebruik ervan versneld. Steeds meer overheidsdiensten schakelen over naar digitale dienstverlening en veel private diensten, in het bijzonder banken, zijn in toenemende mate hoofdzakelijk online bereikbaar. Telewerken wordt de norm, scholen zijn aan het digitaliseren, ...

De crisis heeft tegelijk aangetoond dat er een diepe digitale kloof gaapt in ons land. Een aanzienlijk deel van onze bevolking blijft uitgesloten van deze ontwikkelingen. Wie niet over de tools beschikt en deze niet beheerst, wordt buitengesloten en onrechtvaardig gestraft. Een op de drie gezinnen in België met een laag inkomen heeft geen internetverbinding en 40% van de Belgische bevolking heeft zwakke digitale vaardigheden (een percentage dat stijgt naar 75% bij personen met een laag inkomen en een laag diploma). Respectievelijk 55% en 67% slaagt er niet in administratieve procedures online uit te voeren⁶⁵.

Het is dus zeer duidelijk dat we sterk moeten investeren in opleidingen over digitale tools. Hiervoor heeft de regering op verzoek van de minister belast met Armoedebestrijding 9 miljoen euro

⁶⁴ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/consumptieprijsindex/consumptieprijsindex>

⁶⁵ FRB KBS – Vier Belgen op tien riskeren digitale uitsluiting

Digitale ongelijkheid vergroot sociale ongelijkheid: <https://www.kbs-frb.be/nl/Newsroom/Press-releases/2020/20200828NDBarDigIncl>

vrijgemaakt in het kader van de taskforce. 30 miljoen euro van het relanceplan – wat betreft het federale deel – zal worden besteed aan de digitale inclusie van kwetsbare doelgroepen.

Andere landen investeren massaal in dergelijke opleidingen, vooral voor jongeren. Deze opleidingen bieden kansen voor werkgelegenheid, innovatie en prestatieverbeteringen. Goede voorbeelden zoals Molengeek kunnen ons op dit vlak inspireren.

Acties

127. Opleiding in digitale vaardigheden aanbieden aan andere sociale diensten van de federale administraties.
128. Project „E-inclusion for Belgium”: digitale uitsluiting van kwetsbare groepen aanpakken via het Europese hervormingsplan.
129. Digitale vaardigheden bijbrengen aan gepensioneerde ambtenaren die ze nodig hebben.

Toegang tot sport, cultuur en vrijetijdsactiviteiten

Het percentage van de bevolking dat niet deelneemt aan sport, recreatie, kunst of cultuur ligt hoger bij personen met een armoederisico. Met andere woorden, de maatschappelijke non-participatie ligt hoger bij mensen die in armoede leven: 86% tegenover 71% voor de totale bevolking⁶⁶.

Een leven zonder ontspanning en cultuur mist een essentiële dimensie. Wij hebben allemaal ervaren hoe pijnlijk het is wanneer culturele evenementen niet doorgaan, sportwedstrijden en trainingen afgelast worden en andere ontspanningsmogelijkheden uitgesloten zijn. Voor veel van onze landgenoten is dat helaas de dagelijkse realiteit. Sommigen hebben nog nooit een voet in een museum of theater gezet. Ze hebben de middelen niet om deel te nemen aan sportactiviteiten. Ze hebben geen toegang tot vrijetijdsactiviteiten, die nog te vaak voorbehouden blijven aan een geprivilegieerd deel van de bevolking. Nochtans zijn dit belangrijke factoren voor integratie en emancipatie. De kostprijs speelt zeker een rol, maar zelfs als evenementen gratis zijn en ondanks de andere maatregelen die op dit vlak worden genomen, slagen we er niet in een bepaald publiek te bereiken. Om deze kloof te dichten, moeten dus speciale initiatieven worden genomen.

Cultuur en sport zijn bevoegdheden van de gemeenschappen, net als onderwijs⁶⁷. Verschillende biculturele instellingen onder de koepel van de federale overheid spelen echter al een cruciale rol in het promoten van de toegang tot cultuur voor iedereen. Het doel van een armoedebestrijdingsplan is de levensomstandigheden te verbeteren en de inkomens te verhogen en meer in het algemeen bij te dragen tot de emancipatie. De toegang tot cultuur, sport en vrijetijdsactiviteiten maakt daar dan ook deel van uit, binnen het kader van een voortgezette dialoog met de deelstaten.

Deze dialoog zal worden gebaseerd op de verbintenissen die België is aangegaan door de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten te onderschrijven, die allebei het recht op de toegang tot cultuur als basisrecht noemen.

⁶⁶ <https://www.mi-is.be/nl/studies-publicaties-statistieken/focusnota-27-armoedebaarometer>

⁶⁷ Er zal overleg kunnen plaatsvinden om bij te dragen tot de garantie van gratis onderwijs

Deelname aan het maatschappelijk leven en burgerparticipatie

Voor mensen die in armoede leven kan het moeilijker zijn om hun burgerrechten uit te oefenen, gezien de verschillende uitsluitingsmechanismen die hierboven zijn beschreven. Burgerparticipatie kan zowel gelijkheid als ongelijkheid creëren, en het is onaanvaardbaar dat niet iedereen zijn of haar burgerschap ten volle kan beleven. Bovenop de socio-economische ongelijkheid mogen zij met andere woorden niet het slachtoffer worden van politieke ongelijkheid.

Zo worden overlegprocedures vaak gemonopoliseerd door personen die de nodige opleidingen hebben genoten en tegelijk toegang hebben tot de vereiste informatie. Iedereen mag dan wel kunnen deelnemen aan de representatieve democratie door de uitoefening van het stemrecht, er zouden meer participatieve overlevormen moeten zijn voor alle categorieën van de bevolking. Gelukkig bestaan hier al goede voorbeelden van, die we kunnen verspreiden en bestendigen.

Acties

130. Een overleg organiseren met vertegenwoordigers van verenigingen waar armen het woord nemen en de NMBS om meer rekening te houden met de moeilijkheden en behoeften van kansarmen 1) bij de besprekingen over de herziening van de NMBS-tarieven en 2) bij de opleiding/bewustmaking van het NMBS-personeel.
131. Met inachtneming van ieders bevoegdheden, ontmoetingen organiseren met actoren uit de armoedebestrijding en een communicatiecampagne voeren om de aandacht te vestigen op de rol van het recht op een gezonde omgeving als algemene armoedepreventiemaatregel.
132. Het treinaanbod en de dienstregeling versterken via de contracten waarover momenteel wordt onderhandeld en het nieuwe vervoersplan, om de mobiliteit van iedereen, ook van kwetsbare werknemers (atypische werktijden, enz.), te bevorderen.
133. In het kader van de bestaande jaarlijkse subsidies ter ondersteuning van een evenement, project of studie, zal een van de criteria voor de toekenning van subsidies het positieve effect zijn van het evenement, het project of de studie op de mobiliteitsproblemen waarmee mensen in financiële nood te kampen hebben.

4e pijler: een aanpak die het nationale niveau overstijgt - de Europese agenda beïnvloeden en bouwen aan een solidaire wereld

Vaststellingen

De federale regering wil haar beleid tegen ongelijkheid en armoede inpassen in een bredere en Europese strategie, gebaseerd op het **actieplan van de Europese pijler van sociale rechten dat de Commissie op 4 maart 2021 heeft gepubliceerd**.

In het actieplan worden drie grote doelstellingen voor 2030 op Europees niveau naar voren geschoven:

- Ten minste 78% van de bevolking van 20 tot 64 jaar moet een baan hebben.
- Ten minste 60% van alle volwassenen zou jaarlijks aan een opleiding moeten deelnemen.
- Het aantal mensen dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd, moet ten minste met 15 miljoen (onder wie 5 miljoen kinderen) worden verminderd.

De beginselen van de Europese pijler zijn toegespitst op **gelijke kansen en de toegang tot de arbeidsmarkt, en op de sociale bescherming en inclusie**. Deze beginselen dienen als basis voor de uitwerking van dit plan en een structureel federaal armoedebestrijdingsbeleid, in het kader waarvan de fundamentele sociale rechten worden gewaarborgd.

De Europese pijler van sociale rechten wordt gekoppeld aan een "sociaal scorebord" om toezicht te houden op de uitvoering van de pijler door de trends en prestaties van de EU-landen in 12 domeinen te volgen. Dit scorebord, dat zal worden geïntegreerd in het Europees semester voor de coördinatie van het economisch beleid, is opgebouwd rond drie thema's: gelijke kansen en toegang tot de arbeidsmarkt, dynamische arbeidsmarkten en billijke arbeidsvoorwaarden, en staatshulp/sociale bescherming en inclusie.

Het nieuwe federale actieplan zal de link met de Europese engagementen van de federale overheid leggen, maar zal ook aansluiten bij de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (en meer bepaald met de eerste doelstelling om **armoede in al haar vormen te beëindigen**).

De federale regering heeft niet alleen **een belangrijke rol te spelen in de uitvoering en monitoring van deze verbintenissen**, ze wil ook het voortouw nemen en **een drijvende kracht zijn op Europees niveau** in de hierboven genoemde domeinen. Op deze manier zullen onze prioriteiten worden weerspiegeld in de Europese sociale agenda.

In 2024 neemt België het voorzitterschap van de Europese Unie waar. Dat zal ons de kans bieden om deze **voortrekkersrol te spelen op het vlak van de Europese verbintenissen**. Het vierde federale armoedebestrijdingsplan moet dus worden bekeken in het licht van de dynamiek van dit voorzitterschap. Het zal enerzijds de basis vormen voor de voorbereidingen. En het voorzitterschap zal op zijn beurt de acties in de strijd tegen armoede bevorderen, namelijk door de uitwisseling van goede praktijken.

De uitdaging op Europees niveau is ook groot. De armoederisicograad in de Europese Unie bedraagt immers 16,8%. Werklozen vormen een bijzonder kwetsbare groep: bijna de helft (48,6%) van de

werklozen in de EU-27 was in 2018 blootgesteld aan het armoederisico. Bij de gezinnen met kinderen in de EU-27 is de armoederisicograad het hoogst bij alleenstaande ouders met kinderen ten laste. Meer dan een derde van deze gezinnen (34,2%) loopt immers een risico op armoede⁶⁸.

De uitdagingen voor België gelden dus voor alle Europese landen, met enkele verschillen uiteraard tussen deze landen. Europa heeft ervoor gekozen een groot economisch relanceplan in te voeren, waarin België een cruciaal aandeel zal hebben. Even belangrijk is dat Europa, naast de reeds genomen maatregelen, overweegt een sociaal relanceplan op te stellen waarvan de doelstellingen verder zouden kunnen gaan dan de Europese pijler van sociale rechten. De noodsituatie die is ontstaan door de gezondheids crisis vereist op z'n minst dat we dit debat openen.

Om het Europese beleid tegen armoede concreter en tastbaarder te maken voor de Europese burgers, **zal België dus bijdragen aan het vastleggen van kwantificeerbare en ambitieuze sociale doelstellingen**, met een duidelijke monitoring en het behoud van geïntegreerde processen, zoals het Europese semester, en het gebruik van het aangepaste scorebord.

Het Europese niveau is des te belangrijker om uitwisselingen tussen de lidstaten te organiseren. **Het overleg over specifieke thema's zal worden versterkt om het nationale en Europese beleid nog meer op elkaar af te stemmen**, om de convergentie tussen de lidstaten te vergroten en om de mogelijkheid te bieden vernieuwende praktijken over te nemen.

Het Belgische voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie zal een ambitieuze agenda hebben. De prioriteiten van het federale armoedebestrijdingsplan moeten worden opgenomen in het werkplan.

Op initiatief van België zou het denkkader ook kunnen worden verruimd. Een van de grondbeginselen van duurzame ontwikkeling is dat sociale, economische en milieumaatregelen hand in hand moeten gaan en elkaar moeten aanvullen en versterken. Europa zet volop in op de ambitie om tegen 2050 koolstofvrij te zijn. België zal vol overtuiging verdedigen dat Europa zich in ditzelfde kader ten doel stelt om een ambitieuze doelstelling tegen 2050 te realiseren. Dit is niet onverenigbaar met de ambities voor 2030, die zo zullen worden versterkt en bevestigd.

Wij zullen verder moeten gaan dan dit. Een analyse die werd gedeeld in de blog van de Wereldbank⁶⁹ toont aan dat de armoede in de wereld naar alle waarschijnlijkheid sterk zal stijgen. Vóór de covid-19-pandemie was er gedurende de drie laatste decennia alleen tijdens de financiële crisis van 1997-1998 een toename van het aantal armen in de wereld. Sindsdien ging het aantal mensen dat in extreme armoede leeft gestaag achteruit. Maar de coronacrisis zou deze vooruitgang een halt kunnen toeroepen. Deze crisis heeft 88 miljoen (basisscenario) tot 93 miljoen (slechtste scenario) in extreme armoede geduwd. Voor de armoede wereldwijd was 2020 een zeer alarmerend jaar. **Voor 2021 werd verwacht dat er tussen 143 en 163 miljoen nieuwe armen zouden bijkomen.** En dat terwijl de volledige impact van de oorlog in Oekraïne nog niet meetbaar is en de gevolgen van de oorlog voor de wereldwijde voedselcrisis zorgwekkend zijn.

België zal dus het voortouw nemen om deze discussie op Europees niveau te voeren en zo de onmisbare bijdrage in de strijd tegen deze toename van de armoede op wereldwijde schaal gestalte te geven.

---

⁶⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained>

⁶⁹ <https://blogs.worldbank.org/fr/opendata/actualisation-des-estimations-impact-pandemie-covid-19-sur-pauvrete>

Kinderarmoede centraal in het Europese debat

Zoals aangehaald in de inleiding, wil België bijdragen aan de implementatie van de Child Guarantee, de Europese kindergarantie⁷⁰. De tijd dringt. In 2018, het laatste jaar waarvoor deze cijfers beschikbaar waren, waren in de Europese Unie maar liefst 23 miljoen kinderen bedreigd door armoede of sociale uitsluiting.

In 2019 leefden bijna 18 miljoen kinderen (22,2%) in een gezin dat blootgesteld was aan het risico van armoede of sociale uitsluiting, tegenover een risicograad van 20,9% (ongeveer 91 miljoen) voor de totale bevolking⁷¹.

Deze cijfers tonen het belang aan om dit debat op Europees niveau te voeren. Er bestaat een sterke correlatie tussen de sociale uitsluiting van kinderen en het gebrek aan toegang tot essentiële diensten. Kinderen die in armoede leven of op bepaalde vlakken achtergesteld zijn worden vaker geconfronteerd met obstakels die hen de toegang belemmeren tot diensten die noodzakelijk zijn voor hun welzijn en de ontwikkeling van sociale, cognitieve en emotionele vaardigheden. Deze kwestie zal een zeer belangrijk onderwerp zijn in het debat dat zal worden gestimuleerd onder het Belgische voorzitterschap en dat moet leiden tot ambitieuze en direct uitvoerbare oplossingen.

Acties

134. Bijdragen tot een ambitieuze Belgische stellingname over de aanbeveling inzake het minimuminkomen die de Raad van de EU volgend jaar zal goedkeuren.
135. Uitvoering van het actieplan voor de integratie van de Roma, in overeenstemming met de Europese aanbeveling.
136. In Centraal-Afrika zal een thematisch programma (2022-2026) worden ontwikkeld dat zich zal toespitsen op de versterking van de systemen voor sociale bescherming. De minister van Grootstedenbeleid voorziet 50 miljoen euro over 5 jaar in de volgende landen: DR Congo, Oeganda en Rwanda.
137. Waardig werk is een transversaal aandachtspunt in de bilaterale samenwerkingsprogramma's en België financiert een nieuw programma „waardig werk” (2022-2026) dat door middenveldorganisaties wordt uitgevoerd.
138. Tijdens en na natuurrampen en door de mens veroorzaakte crisissen, humanitaire bijstand verlenen op de meest doeltreffende manier en zo goed mogelijk volgens onze principes. Deze bijstand is bedoeld om levens te redden, het lijden te verlichten en de menselijke waardigheid in stand te houden, alsook om te voorkomen dat dergelijke situaties zich opnieuw voordoen. Multidisciplinaire benadering van deze kwestie: inkomensverbetering, sociale bescherming, gezondheidszorg.
139. In het kader van het toekomstige Belgische EU-voorzitterschap, een ambitieuze doelstelling voor armoedebestrijding tegen 2050 op Europees niveau verdedigen.
140. Uitvoering van de Europese kindergarantie op Belgisch niveau in nauwe samenwerking met de deelstaten.
141. Concrete samenwerking op het gebied van het daklozenbeleid in het kader van het EUKN (European Urban Knowledge Network), in nauwe samenwerking met de deelstaten.

⁷⁰ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/IP_21_1226

⁷¹ Proposal for a Council Recommendation establishing the European Child Guarantee.
<https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=23788&langId=en>

Monitoring

De impact en de doeltreffendheid van de maatregelen zullen worden geanalyseerd in het kader van een samenwerking tussen de POD Maatschappelijke Integratie en de FOD Sociale Zekerheid. Verschillende acties bieden bovendien mogelijkheden voor BELMOD-onderzoek. Zodra de acties bepaald en goedgekeurd zijn, zal dit werk verder worden gezet.

Elke minister is verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen die onder zijn of haar bevoegdheden vallen en zal hierover volgens een nog vast te stellen tijdschema verslag uitbrengen aan de minister die belast is met armoedebestrijding. De administraties, het netwerk van ambtenaren en de partners zullen hun bijdrage leveren aan het evaluatieproces.

Macroniveau

Op macroniveau heeft België zich ertoe verbonden de algemene armoede-evolutie te monitoren, gelinkt aan de omzetting van de Europese doelstellingen voor 2030:

- Vermindering van het aantal personen met een risico op armoede of sociale uitsluiting met 279.000 personen
- Vermindering van het aantal kinderen met een risico op armoede of sociale uitsluiting met 93.000 kinderen

Voor deze Europese processen zijn enkele indicatoren vastgesteld, die in de eerste plaats zullen worden gemonitord op de website www.armoedecijfers.be.

- AROP rate
- Persons in (quasi-)jobless households rate
- Severe material and social deprivation rate
- AROP(E) rate of not employed persons (18+)
- In-work AROP rate
- Poverty gap
- Material and social deprivation rate

Deze indicatoren zullen zowel voor de totale bevolking als voor kinderen (min 18-jarigen) gemonitord worden.

Mesoniveau

Om de impact van dit plan te monitoren, wordt voorgesteld in een intermediair kader een analyse op mesoniveau uit te voeren met betrekking tot de vier pijlers van het plan en een lezing uit te voeren tussen de macro-economische indicatoren en de evaluatie op projectniveau.

Waar mogelijk kan een kwantitatieve analyse van de bijdrage van specifieke maatregelen tot de ontwikkeling van macro-economische indicatoren worden uitgevoerd. In andere gevallen zal kwalitatief worden vastgesteld welk effect de acties hebben gehad op de concrete leefomstandigheden van mensen in armoede.

Microniveau

Dit betreft de monitoring op het niveau van de acties. In de mate van het mogelijke moet dit verder gaan dan een loutere evaluatie van de uitvoering van een maatregel. In de individuele fiches die door het netwerk van armoedeambtenaren zijn geselecteerd en ingediend, zal het monitoringsproces worden onderzocht door de POD Maatschappelijke Integratie en de FOD Sociale Zekerheid. De individuele fiches zullen ook worden gebruikt om dit te beoordelen. Binnen de uniforme fiches zal waar nodig een verwijzing naar de voorgestelde monitoring- en evaluatieprocessen opgenomen worden.

Partners

Het netwerk van federale armoedeambtenaren zal de monitoring van de actiefiches op zich nemen. Drie elementen zullen hierbij in aanmerking worden genomen:

- a. **Het mandaat van deze contactpunten (d.w.z. het netwerk van ambtenaren) in herinnering brengen en zo nodig bevestigen:** in de eerste plaats moet worden nagegaan of het destijds vastgestelde functieprofiel nog overeenstemt met de huidige verwachtingen ten opzichte van dit netwerk.
- b. **De nadruk leggen op samenwerking met de ervaringsdeskundigen:** Binnen dezelfde communicatie, die aan de voorzitters/voorzitsters van de federale administraties kan worden gericht, moet de nadruk gelegd worden op het belang van deze uitwisseling. Ervaringsdeskundigen pikken signalen op die een ander niet oppikt en vaak zijn die signalen gericht op de toegankelijkheid van rechten en diensten. Er kan een beroep op hen worden gedaan om te bepalen of de kwalitatieve procesverbeteringen de gewenste resultaten opleveren.
- c. **Versterkte, actieve rol in de monitoring:** de evolutie van de acties zal eenmaal per jaar worden voorgesteld aan de partners. Hierbij zal een specifieke nadruk gelegd worden op de evolutie van de acties die de take-up van verschillende sociale en afgeleide rechten verbeteren.

Belgisch Platform tegen Armoede en Sociale Uitsluiting EU2020

Het Belgisch Platform was van bij de start betrokken bij de voorbereiding van het federaal plan. Het heeft hiertoe bijgedragen door een groot aantal voorstellen in te dienen, waarvan een deel in het plan is opgenomen. Het zal dan ook belangrijk zijn om hen op de hoogte te houden van de monitoring van de verschillende indicatoren-niveaus. Een jaarlijkse presentatie hiervan aan het Belgische Platform lijkt aangewezen. Dit zal systematisch worden voorafgegaan door overleg met de belangrijkste partners die bij de opstelling van het plan betrokken waren: het Steunpunt tot bestrijding van armoede, BAPN en de OCMW-federaties.

